

Framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet

EN UNDERSÖKNING AV UTVECKLINGEN AV ARBETET MOT
VÅLD I NÄRA RELATIONER I KOMMUNER

Upplysningar om innehållet:
Jenny Norén, jenny.noren@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2016
ISBN/Bestnr: 978-91-7585-398-7
Text: Jenny Norén, SKL och Emelie Printz, Gävle kommun
Illustration: Christina Jonsson
Produktion: Advant Produktionsbyrå
Tryck: LTAB, 2016

Förord

Frihet från våld är en mänsklig rättighet. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är samhälls- och folkhälsoproblem som allvarligt påverkar levnadsvillkor och livskvalitet för dem som drabbas. Rent konkret kan ett adekvat, samhälleligt stöd för en våldsutsatt utgöra skillnaden mellan liv och död.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har ett kongressuppdrag att stödja medlemmarna i utvecklingen av kvinnofridsarbetet. Kvaliteten i arbetet för kvinnofrid och mot våld i nära relationer måste höjas så att alla våldsutsatta får det stöd och den hjälp de behöver. SKL arbetar också för att tidigt våldsförebyggande arbete ska få ett större fokus och ökade resurser.

I denna rapport presenteras en fördjupad analys av kvinnofridsarbetet i åtta kommuner som enligt resultatet i *Öppna jämförelser 2015 – Stöd till brottsoffer* lyckas bättre än andra. Syftet med undersökningen är att undersöka och analysera verksamheter för att finna framgångsfaktorer och framtida utvecklingsområden för ett hållbart kommunalt kvinnofridsarbete med hög kvalitet.

Förhoppningen är att rapporten kan ge stöd och inspiration till enskilda kommuner när de utvecklar och förbättrar sitt arbete mot våld i nära relationer. I den avslutande delen av rapporten finns därför konkreta tips på hur yrkesroller och organisation kan utvecklas på kvinnofridsområdet.

Rapporten har utarbetats och författats av Jenny Norén, handläggare och särskilt sakkunnig i kvinnofridsfrågor på SKL, tillsammans med Emelie Printz, strategisk samordnare för social välfärd Gävleborgs län vid Gävle kommun.

En samrådsgrupp med experter på kommunalt kvinnofridsarbete har varit delaktiga i analysarbetet. Dessa har varit Helen Elmqvist, familjefridssamordnare, Hässleholms kommun, Kari Rooth, samordnare Kvinnofrid/Våld i nära relation, Södertälje kommun, Margot Olsson, utvecklingssekreterare våld i nära relation, Malmö stad och Ulrika Sandberg, utvecklingsledare, Länsstyrelsen i Stockholm. I samrådsgruppen har även Mia Ledwith, samordnare för öppna jämförelser inom socialtjänsten på SKL, ingått.

Värdefulla bidrag till skrivarbetet har också getts av Jelena Corovic, utredare, och Stina Hovmöller, enhetschef, båda på avdelningen för statistik och jämförelser vid Socialstyrelsen samt Anna Kågström, journalist, och Gerd Holmgren, enhetschef, Enheten mot våld i nära relationer, Trollhättans stad.

Avslutningsvis ett stort tack till alla inblandade, särskilt de 29 personer i de åtta undersökta kommunerna som delat med sig av sina erfarenheter och sin kunskap.

Stockholm i maj 2016

Håkan Sörman

VD

Sveriges Kommuner och Landsting

Innehåll

- 7 Inledning och bakgrund
- 7 Syfte med rapporten
- 8 SKL:s kvinnofridsarbete
- 9 Utvecklingen den senaste tioårsperioden
- 10 Öppna jämförelser – ett verktyg för utveckling och förbättring
- 12 Metod
- 13 Disposition

- 15 **Kapitel 1. Vad främjar varaktig kvalitet på kvinnofridsområdet?**
- 16 Framgångsfaktor 1: Många vägar in
- 20 Framgångsfaktor 2: Direkt och adekvat stöd och hjälp
- 24 Framgångsfaktor 3: Integrera kvinnofridsarbetet i ordinarie strukturer
- 29 Framgångsfaktor 4: Samverkan med andra samhällsaktörer
- 31 Framgångsfaktor 5: Nationellt stöd
- 32 Trollhättan som gott exempel

- 37 **Kapitel 2. Fortsatt utveckling av kvinnofridsarbetet**
- 37 Utvecklingsområde 1: Satsa på våldsförebyggande arbete
- 39 Utvecklingsområde 2: Utveckla sätt att mäta kvalitet och resultat
- 41 Utvecklingsområde 3: Verksamheter för våldsutövare
- 42 Utvecklingsområde 4: Full finansiering och förtydligade krav
- 44 Utvecklingsområde 5: Förbättra rättsväsendets hantering
- 45 Utvecklingsområde 6: Lyft in kvinnofridskunskap i grundutbildningar

- 47 **Kapitel 3. Konkreta idéer och tips för ett hållbart och kvalitativt kvinnofridsarbete**
- 49 Förtroendevald – detta kan du göra
- 49 Kommunövergripande strateg – detta kan du göra
- 50 Förvaltningschef generellt – detta kan du göra
- 51 Förvaltningschef för socialtjänsten – detta kan du göra
- 51 Samordnare i socialförvaltningen – detta kan du göra
- 53 Få stöd genom SKL:s kvinnofridsnätverk

- 54 **Bilaga 1. Beskrivning av metod och urval**
- 56 **Bilaga 2. Intervjuguide**
- 59 **Bilaga 3. Fakta om urvalskommunerna**
- 70 **Bilaga 4. Resultat i Öppna jämförelser 2015 – Stöd till brottsoffer för riket**

Inledning och bakgrund

Frihet från våld är en mänsklig rättighet. Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är samhälls- och folkhälsoproblem som allvarligt påverkar levnadsvillkor och livskvalitet för dem som drabbas. Våldet innebär omfattande konsekvenser för såväl individ som samhälle.

SKL har ett kongressuppdrag att stödja medlemmarna i utvecklingen av kvinnofridsarbetet. Kvaliteten i arbetet för kvinnofrid och mot våld i nära relationer måste höjas så att alla våldsutsatta får det stöd och den hjälp de är i behov av. SKL ska också bidra till att kommunerna, landstingen och regionerna har ett ökat fokus på våldsförebyggande arbete.¹

Syfte med rapporten

Syftet med denna rapport är att undersöka och analysera kommunalt kvinnofridsarbete och redovisa framgångsfaktorer och framtida utvecklingsområden för ett hållbart kommunalt kvinnofridsarbete med hög kvalitet. Förhoppningen är att rapporten ska visa på goda exempel och utgöra ett konkret stöd och inspiration för enskilda kommuner när de utvecklar och förbättrar sitt arbete mot våld i nära relationer.

Undersökningen som SKL har genomfört är kvalitativ till sin karaktär och i rapporten redovisas en fördjupad analys av verksamheterna vid åtta kommuner som enligt resultaten i *Öppna jämförelser 2015 – Stöd till brottsoffer* (hädanefter kallad *ÖJ Brottsoffer*) lyckas bättre än andra med sitt kommunala kvinnofridsarbete.

Not. 1. SKL:s ståndpunkter utvecklas i positionspapperet "För kvinnofrid – mot våld i nära relationer" (2013).

SKL:s kvinnofridsarbete

SKL:s arbete för kvinnofrid utgår från det fjärde nationella jämställdhetspolitiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, liksom de ställningstaganden som uttrycks i *FN:s deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor*², den *Europeiska deklarationen för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå*³ och *Istanbulkonventionen*⁴.

Det övergripande och långsiktiga målet för allt arbete för kvinnofrid och mot våld i nära relationer är att våldet ska upphöra. Alla människor ska kunna leva i frihet från rädsla att utsättas för våld. Det är en fråga om allas rätt till fullt åtnjutande av mänskliga rättigheter.

De vanligaste formerna av våld i nära relationer är fysiskt, psykiskt och sexuellt våld som utövas mot kvinnor och barn av en närstående man. *Kvinnofrid* är en vision och ett mål för arbetet och betyder en strävan efter att kvinnor och deras barn inte ska utsättas för hot, våld eller kränkningar. Här inbegrips kvinnors frihet från våld och våldtäkt i nära heterosexuella relationer, men även frihet från våld i lesbiska och bisexuella parrelationer. Barn och unga ska slippa uppleva att våld utövas mot deras mammor. Kvinnor, barn och flickor ska kunna leva sitt liv utan risk att utsättas för hedersrelaterat våld, barn-äktenskap eller äktenskap mot sin vilja.

Det är viktigt att motarbeta allt slags våld i nära relationer, exempelvis att ge stöd och hjälp även till homo- eller heterosexuella män samt transpersoner som utsätts för våld i nära relationer. På samma sätt är det viktigt att belysa att hedersrelaterat våld och förtryck inte uteslutande drabbar kvinnor och flickor utan också pojkar och män. Men att enbart tala i könsneutrala termer osynliggör det vanligaste våldet i nära relationer – en man som utövar våld mot en närstående kvinna. Det är därför viktigt att prata *både* om arbetet mot mäns våld mot kvinnor – för kvinnofrid – *och* om arbetet mot våld i nära relationer.

SKL:s kvinnofridsnätverk

SKL samordnar sedan 2008 ett kvinnofridsnätverk för centrala kontaktpersoner som arbetar för kvinnofrid och mot våld i nära relationer inom kommuner, landsting och regioner. Nätverket syftar till att erbjuda medlemmarna erfarenhets- och kunskapsutbyte och ökad samordning i kvinnofridsarbetet. Medlemmarna i nätverket har möjlighet att löpande samverka, utbyta tips

Not. 2. FN (1993) Declaration on the Elimination of Violence against Women. A/RES/48/104. New York: FN.

Not. 3. Även kallad CEMR-deklarationen (2006).

Not. 4. Europarådets konvention om förebyggande och bekämpande av våld mot kvinnor och våld i hemmet, Europarådets fördragsserie nr 210 (2011).

och idéer och få aktuell kvinnofridsinformation i ett webbforum och inbjuds till träffar två gånger per år. För SKL är nätverket ett sätt att upprätthålla en kontinuerlig medlemsdialog för att på bästa sätt fånga in medlemmarnas behov och tillvarata deras intressen.

För mer information om att bli medlem i nätverket, gå in på SKL:s webbplats www.skl.se/kvinnofrid

Utvecklingen den senaste tioårsperioden

Våldsutsatta kvinnor och barn har rätt till stöd och hjälp och detta är ett viktigt ansvar för kommuner och landsting. Arbetet för kvinnofrid och mot våld i nära relationer har under den senaste tioårsperioden genomgått ett paradigmskifte, från att främst ha drivits av ideella krafter till att samhällets aktörer allt mer tar ansvar för att ge stöd och hjälp till våldsutsatta vuxna och barn som har bevittnat eller själva utsatts för våld.

Förändringen har delvis drivits på av skärpningen i socialtjänstlagen, SoL, år 2007.⁵ Syftet med lagändringen var att tydliggöra kommunens ansvar för att ge stöd och hjälp till brottsoffer. Nuvarande lydelse i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen är:

”Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.

Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.

Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.”

År 2014 gjordes ytterligare ett förtydligande på kvinnofridsområdet då Socialstyrelsens *Föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*⁶ infördes. Föreskrifterna gäller både kommuner, landsting och regioner.

Arbetet mot våld i nära relationer ställer höga krav på både den organisation och de enskilda anställda som ska bistå samhällets våldsutsatta. Att ett omfattande utvecklingsarbete pågår hos SKL:s medlemmar visades redan i SKL:s rapport *Utveckling pågår – en kartläggning av kvinnofridsarbetet i*

Not. 5. Av SoL, 5 kap. 11 §

Not. 6. SOSFS 2014:4.

kommuner, landsting och regioner från 2009. Denna studie betonade även hur intern samordning samt extern samverkan är framgångsfaktorer för kvinnofridsarbetet.

Undersökningar som publicerats under de senaste åren har dock visat att det finns skillnader och ibland brister i kommunernas arbete inom området.⁷

SKL vill påtala att de ökade kraven och ambitionshöjningen för kommunerna, landstingen och regionerna – som skett utan finansiering från staten i enlighet med finansieringsprincipen⁸ – generellt innebär stora utmaningar. SKL anser att staten ska analysera de sammantagna ekonomiska konsekvenserna för kommunerna efter lagändringen 2007 och genomföra en reglering i kommunernas ordinarie ramanslag. SKL menar också att staten bör avsätta resurser för tidigt våldsförebyggande arbete och forskning kring detsamma.⁹

Öppna jämförelser – ett verktyg för utveckling och förbättring

Parallellt med utvecklingen på kvinnofridsområdet infördes under 2000-talet nya metoder för att stimulera kommuner, landsting och regioner att analysera, förbättra och effektivisera sina verksamheter inom hälso- och sjukvård och socialtjänst genom *Öppna jämförelser*. SKL har sedan 2006 främjat och drivit på denna utveckling och öppna jämförelser inom socialtjänsten har funnits sedan 2007, då den första rapporten för vård och omsorg om äldre publicerades. Som en del i regeringens ansträngningar att etablera en mer evidensbaserad praktik inom socialtjänsten gavs Socialstyrelsen 2009 ett femårigt uppdrag att, i samverkan med SKL och samråd med Vårdföretagarna och Famna, intensifiera arbetet med att ta fram öppna jämförelser inom socialtjänsten och hemsjukvården¹⁰.

Not. 7. Se till exempel IVO (2014) Våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Slutrapport från en nationell tillsyn 2012–2013. Stockholm: Inspektionen för vård och omsorg, samt Unizon (2015) *Kvinnofridsbarometern 2015*. En undersökning av kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. April 2015. Stockholm: Unizon.

Not. 8. Finansieringsprincipen är en överenskommelse som är godkänd av riksdagen och tillämpas sedan 1993. Den innebär att inga nya obligatoriska uppgifter från staten får införas utan medföljande finansiering till kommuner, landsting och regioner. Finansieringsprincipen ska gälla när staten ändrar ambitionsnivån för befintlig verksamhet. Den grundläggande principen är att regleringar till följd av finansieringsprincipen görs vid ett tillfälle genom en förändring av nivån på kommunernas ordinarie ramanslag som utgår från kronor per invånare avseende hela kommun- eller landstingskollektivet.

Not. 9. SKL:s positionspapper "För kvinnofrid – mot våld i nära relationer" (2013).

Not. 10. Se bland annat S2009:40, Öppna jämförelser. Nationell strategi för kvalitetsutveckling genom öppna jämförelser inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

Öppna jämförelser är ett verktyg för att analysera, följa och utveckla socialtjänstens verksamheter på lokal, regional och nationell nivå. Den främsta målgruppen är beslutsfattare och utförare i kommuner, landsting och regioner. Syftet med öppna jämförelser är att de ska stimulera till verksamhetsutveckling för att främja en jämlik socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård med god kvalitet. Målet är att de verksamhetsförbättringar som öppna jämförelser stimulerar kommer brukarna till gagn.

I öppna jämförelser kan verksamheter jämföras på kommun- och ibland även verksamhetsnivå¹¹ utifrån indikatorer, bakgrundsmått och bakgrundsuppgifter. Jämförelser kan även göras med resultat på läns- och riksnivå. Analyser av resultaten kan ge en uppfattning om vad som kan behöva utvecklas för att stärka kvaliteten i verksamheten.

Uppgifterna som presenteras i öppna jämförelser är ett av flera sätt att belysa förutsättningar för god kvalitet inom socialtjänsten. Det är därför viktigt att resultaten bedöms och analyseras såväl lokalt som regionalt. Positiva resultat är ingen garanti för god kvalitet i det enskilda fallet och vice versa. Jämförelserna behöver kompletteras med andra kunskapsunderlag för att få en mer heltäckande bild av de faktiska förhållandena.

År 2012 publicerades den första *ÖJ Brottsoffer* och 2015 redovisades resultaten för fjärde gången. Resultaten bygger på en elektronisk enkät som skickades ut till socialtjänsten i samtliga kommuner och i alla stadsdelar i Stockholm, Göteborg och Malmö i februari 2015. Svarefrekvensen 2015 var 91 procent.¹²

ÖJ Brottsoffer 2015 omfattar 60 indikatorer och utgörs av struktur- och processindikatorer. Exempel på strukturindikatorer är indikatorer som belyser de resurser en verksamhet har, till exempel handläggarnas kompetens, eller de rutiner och överenskommelser som säkerställer en helhetssyn och samordning. Processindikatorer visar både att och hur aktiviteter genomförs och kan till exempel vara användning av standardiserade bedömningsmetoder, vilka insatser man erbjuder och genomförande av systematisk uppföljning av insatser.¹³

Inom samtliga öppna jämförelser inom socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård efterfrågas fler resultatindikatorer. Avsaknaden av individbaserad statistik och kvalitetsregister försvårar framtagande av resultatindikatorer inom *ÖJ Brottsoffer*. Register som rör brottsutsatta är önskvärt, men

Not. 11. Resultat på verksamhetsnivå finns inte inom *ÖJ Brottsoffer*, utan endast resultat på kommunnivå.

Not. 12. I bilaga 4 återfinns en sammanställning av resultat för riket 2015, med andel ja-svar per indikator.

Not. 13. Öppna jämförelser 2015, Stöd till brottsoffer, Guide för att tolka resultaten, sid 8-9, Socialstyrelsen 2015.

kan inte utvecklas utan ändringar av de föreskrifter som styr Socialstyrelsens möjligheter att inhämta statistiska uppgifter från kommunerna. Inom öppna jämförelser uppmuntras istället kommuner att göra egna systematiska uppföljningar lokalt för att följa resultaten av de insatser som erbjuds brottsoffer.

ÖJ Brottsoffer tas fram för att användas som ett verktyg i kommunernas verksamhetsutveckling, ett kunskapsunderlag för analys och förbättringsdiskussioner lokalt och regionalt. Enligt en undersökning som gjordes av Health Navigator 2014¹⁴ om kommunernas användning av öppna jämförelser är variationen stor mellan olika verksamhetsområden. Vanligast förekommande är att resultatet för indikatorerna används för jämförelser med andra kommuner (cirka 79 procent) och som underlag till förbättringsarbete (cirka 75 procent). Öppna jämförelser används i kommunerna mest inom vård och omsorg om äldre (9 av 10 kommuner), medan *ÖJ Brottsoffer* används endast i en tredjedel av kommunerna.

Mot bakgrund av de utmaningar som ännu återstår i utvecklingen av *ÖJ Brottsoffer* vill SKL betona behovet av en fortsatt utveckling av systematisk uppföljning av kvalitet och resultat på kvinnofridsområdet. I avvaktan på förutsättningar att utveckla resultatindikatorer fortsätter SKL (tillsammans med Socialstyrelsen) att stödja kommunerna i deras lokala analys- och kvalitetsarbete utifrån de befintliga indikatorerna i *ÖJ*.

Metod

Undersökningen som SKL har genomfört är kvalitativ till sin karaktär och i rapporten analyseras verksamheterna vid ett strategiskt urval av åtta kommuner med höga resultat i *ÖJ Brottsoffer*.¹⁵ I analysarbetet har SKL tagit hjälp av en samrådsgrupp med experter som har lång erfarenhet av och djup kunskap om kvinnofridsarbete i kommuner.¹⁶ Målsättningen har varit att hitta de gemensamma nämnare – framgångsfaktorer och utvecklingsområden – som kommunerna själva kan identifiera på olika organisatoriska nivåer. I och med

Not. 14. Health Navigator, 2014, Öppna jämförelser av socialtjänsten – på mottagarens villkor? Utvärdering av öppna jämförelser av socialtjänsten, sid 24.

Not. 15. De kommuner som har intervjuats är Trollhättans stad, Lund, Ronneby, Höganäs, Göteborg/stadsdelen Askim-Högbo-Frölunda, Nykvarn, Tyresö och Skellefteå. I bilaga 3 återfinns dessa åtta kommuners resultat i *ÖJ Brottsoffer 2015*, såväl som deras ranking i Unizons *Kvinnofridsbarometer 2015*.

Not. 16. Dessa har varit Helen Elmqvist, familjefridsamordnare, Hässleholms kommun, Kari Rooth, samordnare Kvinnofrid/Våld i nära relation, Södertälje kommun, Margot Olsson, utvecklingssekreterare våld i nära relation, Malmö stad och Ulrika Sandberg, utvecklingsledare, Länsstyrelsen i Stockholm. I samrådsgruppen har även Mia Ledwith, samordnare för öppna jämförelser inom socialtjänsten på SKL, ingått.

att det handlar om en kvalitativ undersökning görs inga anspråk på att ge en representativ bild av hur alla landets kommuner arbetar. Snarare har fokus varit att fånga in goda exempel som kan vara till konkret stöd för enskilda kommuner när de utvecklar och förbättrar sitt arbete mot våld i nära relationer.

Givet undersökningens breda ansats och målsättningen att hitta framgångsfaktorer på olika organisatoriska nivåer, föll valet på att intervjua centrala funktioner för arbetet på tre nivåer – förtroendevalda, chefer och sakkunniga tjänstemän. Exakt vilka personer/funktioner som intervjuades i varje kommun fick dock vara avhängigt hur kommunen organiserat sitt kvinnofridsarbete. Urvalet av intervjupersoner skedde därför i samråd med en kontaktperson i varje urvalskommun. Intervjuerna skedde genom personliga möten med undantag för en kommun, där intervjun genomfördes via telefon.

Sammanlagt intervjuades 29 personer, varav tio var ledande befattningshavare, (förtroendevalda eller förvaltningschefer), sex enhetschefer och 13 tjänstemän med särskilt ansvar för kvinnofridsfrågor. Intervjuerna skedde ibland enskilt och ibland i grupp. Totalt genomfördes 17 intervjuer.

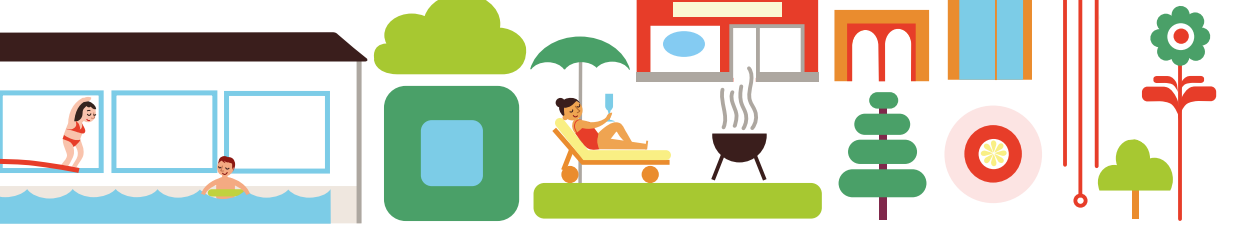
En genomsnittlig intervju varade cirka 1,5 timme. Intervjuerna har varit semistrukturerade, baserade på åtta övergripande teman i en intervjuguide. Det betyder att intervjuaren har haft ett antal på förhand bestämda teman att avhandla, men att det har varit möjligt att förhålla sig fritt till den på förhand utvecklade intervjuguiden i syfte att fånga upp fria resonemang från intervjupersonerna. Intervjuguidens teman valdes ut i samverkan med samrådsgruppen.

Mer detaljer om metod, intervjuguide och urval återfinns i bilaga 1, 2 och 3.

Disposition

Rapporten är indelad i tre delar. Kapitel 1, som är den mest omfattande, tar upp och diskuterar fem identifierade framgångsfaktorer. I kapitel 2 redovisas framtida utvecklingsområden för det kommunala arbetet mot våld i nära relationer.

Kapitel 3 kan ses som en slags ”verktygslåda” med konkreta tips på hur yrkesroller och organisation kan utvecklas med utgångspunkt i de framgångsfaktorer som framkommit i undersökningen och syftar till att inspirera framtida arbete på kvinnofridsområdet. Där presenteras en modell som ger en schematisk bild av hur en kvinnofridsorganisation kan utvecklas och verka i kommunens ordinarie strukturer på kommunövergripande nivå och operativ nivå.

Vad främjar varaktig kvalitet på kvinnofridsområdet?

Det är svårt att utkristallisera ett ”framgångsrecept” som passar alla och i de intervjuer som har gjorts växer en komplex bild fram. Kommunerna som ingår i denna studie har många olikheter – bland annat avseende storlek, geografiskt läge och hur stöd och hjälp på kvinnofridsområdet organiseras och utförs. Dock visar en sammantagen analys av de genomförda intervjuerna att det tycks finnas fem gemensamma faktorer som lyfts upp som framgångsrika i arbetet mot våld i nära relationer. Alla de identifierade framgångsfaktorerna påverkar och är beroende av varandra och utgör tillsammans ett framgångsrikt koncept:

1. Många vägar in
2. Direkt och adekvat stöd och hjälp
3. Integrera kvinnofridsarbetet i ordinarie strukturer
4. Samverkan med andra samhällsaktörer
5. Nationellt stöd

I samtliga kommuner pågår ett positivt utvecklingsarbete för att skapa ett flöde i organisationen; från politiska beslut till kompetensutveckling och uppföljning. Likaså ingår kvinnofridsområdet allt oftare i det kommunövergripande jämställdhets- och folkhälsoarbetet. Genom att arbetet mot våld i nära relationer implementeras i den kommunala verksamheten samt att kompetens byggs in i organisationen på ett permanent sätt, undviker man att arbetet blir personberoende och flyktigt.

Undersökningen visar också att utvecklingen i ett flertal kommuner går från kortsiktiga projektmedel till tydligt avsatta medel i ordinarie budget och att uppsatta mål på kvinnofridsområdet lyfts in i kommunens ordinarie lednings- och styrsystem.

I detta kapitel presenteras de fem framgångsfaktorerna som har framkommit i undersökningen. Därefter beskrivs hur Trollhättans stad har organiserat sitt arbete. Förhoppningen är att de presenterade framgångsfaktorerna, liksom det goda exemplet Trollhättan, kan fungera som inspiration för verksamma inom kvinnofridsområdet i alla kommuner, oavsett i vilken fas av utvecklingsarbetet som respektive kommun befinner sig.

Framgångsfaktor 1: Många vägar in

Genom att tidigt nå våldsutsatta och våldsutövare och erbjuda olika och lättillgängliga vägar till stöd, hjälp och skydd kan ytterligare utsatthet för våld förhindras och förebyggas. Ju fler vägar in till kommunens verksamheter för stöd och hjälp, desto fler är det möjligt att nå och bistå.

Sprid information

Samtliga undersökta kommuner lyfter upp vikten av att göra kvinnofridsverksamheten tydlig och tillgänglig. Information är en förutsättning för att kommuninvånare enkelt kan finna och söka det stöd och den hjälp som kommunen erbjuder på kvinnofridsområdet. Det är också ett sätt att skapa kunskap om och förtroende för den stödverksamhet som kommunen erbjuder.

Satsningar på flera informationskanaler, liksom på flera språk, ökar möjligheten att nå invånare i olika delar av samhället. Enligt *ÖJ Brottsoffer 2015* har 93 procent av kommunerna information på sin webbplats om vilket stöd socialtjänsten kan erbjuda våldsutsatta. SKL:s undersökning visar att kommunerna även använder andra kreativa informationskanaler, såsom tidningar, tv, biografier, att närvara vid olika kommunala arrangemang, ta in välkända föreläsare för att göra området och deras verksamheter kända bland invånarna, eller genom att kommunala bostadsbolag sätter upp tydliga skyltar i alla sina tvättstugor om vart man som våldsutsatt kan vända sig.

Låga trösklar

Lättillgängliga verksamheter med ”låga trösklar” underlättar för hjälpsökande att komma i kontakt med samhället och få det stöd och den hjälp de behöver. Bland våldsutsatta, men också hos våldsutövare, kan det finnas många rädslor och föreställningar om vad som händer om man går till socialtjänsten, vilket

kan vara ett hinder för att söka hjälp. Låga trösklar handlar bland annat om att bygga upp kunskap om och förtroende för den stöd- och hjälpverksamhet som kommunen erbjuder.

I SKL:s undersökning framhåller flera respondenter vikten av att också erbjuda öppna serviceinsatser, det vill säga insatser som kan erbjudas med kort varsel och inte kräver någon ansökan, utredning eller biståndsbeslut.¹⁷ Detta är också något som flera av experterna i SKL:s samrådsgrupp framhåller. Tre av de undersökta kommunerna erbjuder öppna serviceinsatser i någon form och utsträckning. Att på det sättet ”sänka trösklarna” kan öka servicen för våldsutsatta och våldsutövare och skapa förutsättningar för ett effektivare arbete mot våld i nära relationer. Det kan också vara ett första steg, en ingång, till andra biståndsbedömda insatser.

Så kallade öppna serviceinsatser innebär att en våldsutsatt snabbt kan få hjälp och stöd under en begränsad tid, utan att detta föregås av ett biståndsbeslut eller att den våldsutsatta registreras hos socialtjänsten. Det kan till exempel handla om att en våldsutsatt snabbt efter första telefonsamtalet till en kvinnofridsverksamhet får komma dit och prata om sin situation i några stödsamtal. Under sådana samtal ligger fokus på det akuta behovet av stöd och att förstå sin situation, men också på avdramatiserande och motiverande delar för att förmå den hjälpsökande att ansöka om ytterligare insatser i de fall det finns mer långsiktiga behov av stöd och hjälp.

Dock framhåller respondenterna i SKL:s studie, såväl som samrådsgruppen, vikten av att öppna insatser utförs rättssäkert och under en begränsad tid. Det är viktigt att vara medveten om vilka brister och problem som öppna serviceinsatser kan innebära. I inspektionen för vård och omsorgs (IVO) nationella tillsyn av kommunernas verksamhet för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld framgick att serviceinsatser kunde ske rutinemässigt eller *istället för* utredning och bistånd, vilket riskerar att åsidosätta den enskildes rättssäkerhet och kvaliteten i arbetet.¹⁸ Biståndsbedömda insatser och öppna serviceinsatser står inte i motsättning till varandra, utan kan snarare *komplettera* varandra och fungera som ett skraddarsytt, individuellt stöd som

Not. 17. Serviceinsatser är allmänt inriktade och generellt utformade som kommunal service (3 kap. 1 och 6 §§ SoL). En serviceinsats kan till exempel vara information, rådgivning eller stöd genom olika typer av öppna verksamheter. Dessa är tillgängliga för alla, utan föregående behovsbedömning eller biståndsbeslut från socialtjänsten. Det är den enskilde själv som bedömer om hen vill ta del av den service som kommunen erbjuder.

Not. 18. IVO (2014) Våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld. Slutrapport från en nationell tillsyn 2012–2013. Stockholm: Inspektionen för vård och omsorg.

öppnar upp för att nå fler våldsutsatta och våldsutövare. Ett sådant arbetssätt ger även goda organisatoriska effekter, menar en respondent vid en specialistverksamhet:

”Tanken från början var att verksamheten ska vara lätt att komma till, utan att det kräver registrering eller dokumentation. [...] Det är kärnan i det som gör kommunen framgångsrik på detta område att en våldsutsatt kan komma till en sådan här mottagning på egen hand, och när man känner behov av det. [...] Om man ska se en utveckling så har samarbetet med andra myndighetsfunktioner gått mot ett mer ömsesidigt och tätt samarbete än tidigare. Vårt arbetssätt står alltså inte i motsättning till myndighetsarbetet, förutsatt att vi gör tydliga uppdelningar kring vem som gör vad. Tvärtom tror jag att vi skulle förlora massor av människor om inte den här öppna möjligheten fanns.”

Kvinnofridsamordnare

Ställ frågor om våld

Många som är våldsutsatta berättar inte om det spontant och mörkertalen är stora. En förutsättning för att få kännedom om att en invånare är våldsutsatt är att fråga. I SKL:s undersökning kan alla intervjuade enas om vikten av att ställa frågor till sina invånare för att fånga upp och hjälpa fler som är utsatta. I de undersökta kommunerna ställs frågor om våldsutsatthet i varierande omfattning inom olika enheter på socialtjänsten. Det kan vara i form av *screening* – då frågan ställs rutinmässigt till samtliga som en verksamhet kommer i kontakt med – eller i form av att fråga efter indikation om våldsutsatthet.

Genom att våga se och våga fråga och agera kan samhället upptäcka det som många gånger döljs och som kan vara obehagligt att få kännedom om.

Erfarenheter i verksamheterna har visat att vissa förutsättningar krävs för att personalen ska våga fråga om våld i nära relationer på ett rutinmässigt sätt. Alla intervjukommuner lyfter vikten av att handläggare inom socialtjänsten måste ges utbildning och förståelse för vikten av att fråga, samt förutsättningar för att veta vad de ska göra med det svar som ges.

”Handläggarna ställer inte frågan om våld i nära relationer ’mekaniskt’ bara för att chefen ger en ’order’ om detta. Vissa har lättare att göra det, andra har svårare för att göra det, och det är inte något som sker ’automatiskt’. Det är viktigt att alla får kunskap och på riktigt förstår varför man ska fråga. Att det faktiskt handlar om att rädda liv. Chefens roll är att kommunicera att detta är viktigt och ge rätt förutsättningar för personalen, med kompetensutveckling, internt stöd och tydlighet i hur ett ärende ska hanteras och var en våldsutsatt ska hänvisas.”

Förvaltningschef

Det finns olika rädslor inför att ställa frågan om våld i nära relationer och respondenterna lyfter vikten av att skapa trygghet inför detta genom tydliga rutiner och kunskap om hur man frågar. En trygghetsfaktor är att veta vart i organisationen en våldsutsatt ska hänvisas. En annan viktig trygghetsfaktor för yrkesverksamma är att det finns någon med specialistkompetens att vända sig till i organisationen för rådgivning. En ytterligare aspekt handlar om att chefen är väl insatt och efterfrågar en utveckling av arbetet.

”Vi gjorde ett försök med screening vid alla nybesök under en månad, och vi ställde frågan till både kvinnor och män. [...] Efteråt följde jag upp hur det kändes för handläggarna, och fick väldigt olika svar. Min uppfattning är att ju mer man pratar om det, desto tryggare känner personalen sig.”

Chef, Individ- och familjeomsorg

Kontinuerlig kompetensutveckling främjar tidig upptäckt

Ju fler av de anställda inom kommunens olika verksamhetsområden som har en grundläggande kunskap om och förståelse för våldets mekanismer och konsekvenser, desto större är möjligheten att fånga upp olika tecken på att någon är våldsutsatt, ställa frågor och ge adekvat stöd. Kunskap är en nyckel till handlingsberedskap och till att ge våldsutsatta rätt hjälp i ett tidigt skede.

Kommunerna som ingår i denna studie understryker betydelsen av kontinuerlig kompetensutveckling och betonar att kunskap behöver finnas på alla organisatoriska nivåer – hos politiker, chefer och tjänstemän och inom samtliga av kommunens förvaltningar. Bland annat lyfter flera skolans och förskolans roll i att upptäcka våld. När kunskap är spridd i alla förvaltningar i en kommun ger det en förutsättning för att socialtjänsten ska kunna komma in tidigt och försöka förhindra att det går så långt som till allvarligt våld.

Hög personalomsättning är ur kompetensutvecklingssynpunkt en utmaning för många kommuner, vilket gör kvinnofridsområdet skört. En annan aspekt är att mycket få högskoleutbildningar som leder till yrken där man möter och ska ge stöd och hjälp till andra människor – exempelvis blivande förskollärare, grundskole- och gymnasielärare, jurister, läkare, psykologer, sjuksköterskor, socionomer, tandläkare, yrkeslärare och ämneslärare samt andra relevanta yrkesgrupper – innehåller obligatoriska kurser inom området mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Det innebär att det blir upp till arbetsgivarna att fylla denna kunskapslucka genom att erbjuda kompetensutveckling till anställda som är nyutexaminerade.

Hur kompetensutvecklingen utformas varierar i de undersökta kommunerna. En kommun har ett kommunalt kompetenscentrum som erbjuder kontinuerlig utbildning på olika utbildningsnivåer. Basutbildningar hålls två till tre gånger per termin, och fördjupningsutbildningar en gång per termin. För större medarbetargrupper, exempelvis inom hemtjänst och äldreomsorg, håller en webbutbildning på att tas fram. Tanken är att webbmaterialet ska kunna användas vid en arbetsplatsträff (ATP), och följas av en diskussion.

I en annan kommun ingår våld i nära relationer i förvaltningens introduktion för alla nyanställda. Kontinuerlig kompetensutveckling erbjuds för enheter inom förvaltningen och är inskrivet i förvaltningens kompetensutvecklingsplan. I samma kommun har man även anordnat en riktad, förebyggande utbildnings-satsning i både folkhälsa och jämställdhet för samtliga kommunpolitiker där våldsförebyggande arbete ingick som en självklar del.

I en tredje kommun ges grundutbildning i både nämnder och förvaltningar:

”I handlingsplanen, som är klubbad i kommunfullmäktige, står att nämnder och förvaltningar ska utbildas. Det vi gör nu är att vi ger en grundutbildning till all personal inom samtliga förvaltningar, sedan ligger ansvaret på enhetscheferna. [...] Frågan är av den arten att man måste upprepa och komma tillbaka och elda på, som vi kallar det. Kunskapen måste underhållas, för annars pyser den ut någonstans.”

Kvinnofridsamordnare

Framgångsfaktor 2: Direkt och adekvat stöd och hjälp

När någon i kommunen får kännedom om att en person är våldsutsatt eller våldsutövare är det viktigt att ge direkt och adekvat stöd och hjälp. Många våldsutsatta förminskar och förnekar sin våldsutsatthet och därför är det viktigt att ta utsattheten på allvar och agera snabbt. Flera av kommunerna i undersökningen har utvecklat en tydlig verksamhetsprocess för att tillgodose detta behov. Den våldsutsattas säkerhet måste stå i centrum. Snabbhet och insatser som skapar fysisk, psykisk och social trygghet hos den utsatta är avgörande faktorer.

”När vi får en historia till oss på förmiddagen så kan den ha förändrats till förmiddagen efter, vilket innebär att utsattheten kan vara densamma eller ökad medan motivationen och möjligheten till att till exempel ta emot stöd och hjälp eller delta i en polisutredning är mycket lägre.”

Kvinnofridsamordnare

Specialistverksamheter

En god förutsättning för att ge direkt stöd visade sig i flera av de undersökta kommunerna vara att ha specialiserade verksamheter mot våld i nära relationer.

Vid dessa verksamheter finns hög kunskap om och djup erfarenhet av arbete mot våld i nära relationer och vad som krävs för att skapa fysisk, psykisk och social trygghet hos våldsutsatta. En viktig del av specialistkompetensen är förståelse för våldets mekanismer och konsekvenser såväl som om uppbrottsprocessens olika faser. Bland annat om hur förövaren osynliggör, normaliserar och bagatelliserar sina handlingar och förlägger skuld och skam på den våldsutsatta, hur närheten till förövaren ofta gör att våldshandlingarna förminskas och förnekas och att våldsutövarens förklaringar och uppfattningar av det våld som utövats delvis också blivit den våldsutsattas. Det professionella bemötandet i en specialistverksamhet innebär att vara en motpol till förövaren, tydliggöra att våldet inte är acceptabelt och att ansvar och skuld för våldet ligger hos våldsutövaren. Det är viktigt att synliggöra våldet och dess betydelse och möjliggöra offrets berättande. På så vis kan den våldsutsattas värde återupprättas och det är också möjligt att öppna upp för kontakter med omvärlden. Ett bra och respektfullt bemötande utifrån den våldsutsattas särskilda situation är avgörande för att hen ska orka berätta och bryta upp från våldet. Specialistverksamheter kan ofta vara en kraftfull hävstång i en kritisk livssituation.¹⁹

Specialistverksamheten är dessutom ofta synlig och tydlig för kommuninvånare och erbjuder anpassade och varierade insatser till stöd och hjälp för våldsutsatta vuxna och barn och ibland för våldsutövare. Kommunerna i undersökningen har utformat verksamheterna utifrån lokala förutsättningar med fokus på invånarnas behov. Flera av de undersökta kommunerna har inrättat egna specialistverksamheter, andra har i stället organiserat verksamheten utifrån ett uppbyggt formellt samarbete med den lokala kvinnojouren. Denna utför då sociala insatser efter biståndsbeslut. Gemensamt för specialistverksamheterna är att de formar sin verksamhet baserat på aktuell forskning, beprövad erfarenhet, brukarnas synpunkter, föreskrifter och lagstiftning vilket ger goda förutsättningar för kvalitetssäkring.

Ansvar för dessa verksamheter är ofta placerat inom socialförvaltningen eller motsvarande och de har ett omfattande uppdrag. Verksamheterna samlar flera olika kompetenser för att bistå våldsutsatta på en egen fysisk adress.

Gemensamt för de flesta är att medarbetarna har specialistkompetens om våldsutsatta, våldsutövare och barnens särskilda behov av stöd och hjälp.

Not. 19. Se bland annat kapitel 5 i SOU 2015:55 "Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck" och Holmberg, C. & Enander, V. (2011) "Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser." Lund: Studentlitteratur.

Verksamheterna bidrar ofta till viktiga utvecklingssteg för kommunen på området, eftersom de har en fot i verkligheten och har goda insikter i hur arbetet mot våld i nära relationer kan utvecklas. Verksamheten bidrar dels till att minimera den organisatoriska sårbarheten på kvinnofridsområdet, dels till att öka effektiviteten i verksamheten och därmed servicen till våldsutsatta.

Samtliga intervjuade framhåller att barnperspektivet har varit mycket viktigt när specialistverksamheterna har utformats. Det handlar om att barns behov av skydd och stöd och barns rätt till delaktighet ska utgöra grunden för insatserna för utsatta barn.

Vidare är specialistverksamheten en viktig resurs vid utveckling av organisatoriska flöden, metoder, insatser och/eller kommunövergripande förhållnings sätt, rutiner och handlingsplaner. Verksamheten är ofta en plattform för externa och interna samverkanspartners och för operativ samverkan i arbetet mot våld i nära relationer. På så vis bidrar verksamheten till att skapa tydlighet och trygghet både inom den kommunala organisationen och utåt för kommuninvånarna.

Handläggare med specialistkompetens skapar tydliga ingångar

I och med att många socialtjänster har relativt komplexa organisationsstrukturer är det viktigt att ha tydliga, fungerande ingångar och samordning för att snabbt fånga upp och ge adekvat stöd till våldsutsatta kvinnor och barn. I detta kan specialistverksamheten vara en viktig del, men även särskilda handläggare med specialistkompetens.

För att ge snabbt och anpassat stöd till våldsutsatta kvinnor och deras barn är det som tidigare nämnts viktigt att kunskaper finns spridda på ett strukturerat sätt i socialtjänstens organisation. Detta skapar ett professionellt bemötande och förutsättningar för att våldsutsatta inte ska behöva vänta på stödet och slussas runt i organisationen eller i värsta fall inte ges något stöd alls.

Några av de undersökta kommunerna beskrev en utveckling som gått från att ha enbart en specialist/samordnare på området våld i nära relationer inom hela socialtjänsten till att ha handläggare med specialistkompetens på varje enhet.

Dessa handläggare med specialistkompetens kan bland annat ha ett särskilt uppdrag att stötta kollegor och/eller tar ansvar för alla våldsärenden på enheten. Samma handläggare kan även ingå i en samordningsgrupp inom socialtjänsten.

”Det finns [handläggare med specialistkompetens] på alla enheterna [...] så en våldsutsatt kvinna kan aktualiseras vart som helst inom förvaltningen men kommer direkt till specialisten som vet hur ärendet ska hanteras på bästa sätt.”

Kvinnofridsamordnare

Kommunerna som kommit så långt i sin utveckling påpekar att man på detta vis åstadkommer en hållbar, stabil organisation och ökar servicen till våldsutsatta kvinnor, oavsett vilken enhet och handläggare som denna möter. Det ger en organisatorisk bredd där fler handläggare på socialtjänstens samtliga enheter kan ge kollegialt stöd i våldsärenden, vilket i förlängningen genererar ett bättre stöd till våldsutsatta kvinnor.

Bygg upp interna stödprocesser och en tydlig organisationsstruktur

Att snabbt och adekvat kunna ge skräddarsytt stöd och hjälp åt våldsutsatta och våldsutövare förutsätter en väl fungerande intern samverkan. Viktiga beståndsdelar som flera av kommunerna i undersökningen lyfter är att bygga upp interna stödprocesser, till exempel i form av politiskt beslutade handlingsplaner, standardiserade rutiner och metoder och en tydlig struktur för samordning mellan socialtjänstens enheter.

Fördelarna med en tydlig organisationsstruktur inom socialtjänsten är flera: Verksamheten blir mer effektiv, vilket betyder att den våldsutsatta snabbare får insatser i form av stöd och hjälp. Beslut om åtgärder fattas utifrån en tydlig ansvars- och rollfördelning. Ur den våldsutsattas perspektiv minskar risken för att slussas runt mellan olika enheter och få vänta på stöd.

En kommun har skapat en struktur genom hela organisationen: En grupp beslutar vilka rutiner som ska upprättas och implementeras. En annan grupp tar fram och implementerar rutinerna. Slutligen finns en operativ grupp som – utifrån de beslutade rutinerna – samordnar individärenden med representanter från socialtjänstens alla enheter.

En annan kommun har inrättat en operativ spjutspetsgrupp som kan sammanställas med kort varsel:

”Spjutspetsgruppen träffas var sjätte vecka i ett samråd och består av enheterna som arbetar med flyktingfrågor, ekonomisk bistånd, familjerätt, barn och ungdomar och oss här på vuxenheten. [...] Vid nya, mer akuta, ärenden sammanställas spjutspetsgruppen inom 24 timmar och bestämmer vem som gör vad.”

Socialsekreterare

En tredje större kommun har en plan för operativ intern samordning mellan stadsdelarna när våldsutsatta aktualiseras:

”Vi gjorde samverkansrutiner mellan stadsdelarna. Kommer en person in som själv uppger våldsutsatthet eller där man misstänker våld i nära relation till försörjningsstöd i en annan stadsdel ska man inte bara hänvisa den personen. I stället ska man följa med personen till rätt instans och se till att adekvat hjälp ges.”

Områdeschef

Framgångsfaktor 3: Integrera kvinnofridsarbetet i ordinarie strukturer

Genom ett strategiskt, målmedvetet och uthålligt arbete har flera av kommunerna i undersökningen integrerat kvinnofridsområdet i den befintliga organisationsstrukturen och i ordinarie styr- och ledningssystem.

Politisk prioritet

Att förtroendevalda går från ord till handling är en förutsättning för en strukturell förändring. I SKL:s studie beskriver samtliga av de undersökta kommunerna området som politiskt prioriterat. Den politiska viljan underlättar arbetet:

”Det har funnits en politisk enighet från bägge de politiska blocken kring det här området. Det gör det till en tacksam fråga att arbeta med.”

Kvinnofridsamordnare

I en annan av kommunerna har det sedan länge funnits starka förespråkare för kvinnofridsområdet inom politiken:

”Vi [i kommunstyrelsen] har aldrig prioriterat ner, stannat upp eller tyckt att vi har byggt en organisation som vi är nöjda med, utan har alltid velat gå vidare [...] Den här prioriteringen från oss politiker är jätteviktig, det betyder att medarbetarna inte själva kan välja att prioritera ner frågan. Det innebär också att de som jobbar med frågan blir mer självsäkra och vågar ta för sig på ett annat sätt, när de vet att de har politikerna bakom sig.”

Förtroendevald

Men också kön spelar roll, enligt samma respondent:

”Det är kvinnor som driver på dessa frågor. Nu är männen med och stödjer, vilket är bra och nödvändigt, men det är kvinnors förtjänst att vi har kommit dit vi är i dag.”

Förtroendevald

En annan respondent, som är förvaltningschef, resonerar i liknande banor kring vikten av den förda politiken för en kvalitativ utveckling av det operativa arbetet.

”Politikerna har varit tydliga med att detta är en prioriterad fråga. Annars tror jag inte att verksamheten hade vuxit på det här sättet.”

Förvaltningschef

I vissa kommuner görs också kvinnofridsfrågan – via mål, strategier och handlingsplaner – till en tydlig och prioriterad del av det övergripande folkhälso- och jämställdhetsarbetet. En respondent, en kvinnofridssamordnare som arbetar både operativt och strategiskt, beskriver fördelarna:

”Våra politiker gick direkt in och sa att det här är ett folkhälsoproblem, och inte enbart en fråga för socialtjänsten. Vi ser ju hur det genererar sjukskrivningar och ohälsa hos både barn och vuxna.”

Kvinnofridssamordnare

Respondenter från olika kommuner i undersökningen framhåller också hur en politisk styrning i kvinnofridsfrågan verkar neråt i organisationen. En förvaltningschef som prioriterar arbetet mot våld i nära relationer skapar förutsättningar för tjänstemannastrateger att förankra den politiska viljan i förvaltningarna. De operativa cheferna, i sin tur, får stöd i att utforma det praktiska arbetet.

”Vår chef tar stor hänsyn till när vi får in sådana här ärenden. Att vi har mandat att prioritera dessa ärenden ger ett större handlingsutrymme. Man arbetar effektivare när man känner sig uppbackad av sin chef.”

Socialsekreterare

Bedriv arbetet i ordinarie styrsystem

En del av att integrera kvinnofridsarbetet i ordinarie strukturer är att kvinnofridsområdet finns med i det kommunövergripande styrsystemet i form av strategi, mål, nyckeltal, aktiviteter och uppföljningar. Det innebär att arbetet har tydliga mål, indikatorer, aktiviteter och en budget som årligen följs upp, vilket ökar såväl hållbarheten som kvaliteten i arbetet.

Flera av de undersökta kommunerna lyfter fram betydelsen av tydliga ärendegångar, kontinuerliga uppföljningar av uppsatta mål och aktiviteter, samt uppföljning av beslut från politiker och chefer för att ge kvinnofridsområdet legitimitet i ordinarie strukturer.

En respondent beskriver vikten av att kvinnofridsområdet integreras i ordinarie styrsystem för att åstadkomma stöd från förvaltningscheferna i implementeringen:

”Cheferna säger: ’Det som inte finns i mål- och resursplanen, det jobbar vi inte med, det är den som styr’. Det betyder att vi behöver få in de här frågorna i mål- och resursplanen för att alla verksamheter ska jobba med det.”

Folkhälsostrateg

En annan respondent beskriver hur ett organisatoriskt genomslag är en förutsättning för att uppsatta mål, indikatorer och aktiviteter i det operativa arbetet ska följas upp.

”Den viktiga faktorn är att styrsystemet har blivit ett arbetsredskap. Jag skriver i vårt ordinarie styrsystem, som både våra politiker och min chef tar del av. Det betyder att de mål vi har för verksamheten följs upp – både om jag har uppnått målen och vad det beror på om jag inte har gjort det.”

Kvinnofridsamordnare

En respondent, som har ett kommunövergripande uppdrag, beskriver hur kommunens styrande policys har brutits ner i en övergripande strategi, som sedan har implementeras i chefsled. Samtliga förvaltningar kopplar aktiviteter till det mål i strategin som handlar om att motverka våld i nära relationer och ansvarar för att följa upp dem. Nytt för 2016 är att det även finns en stadsgemensam handlingsplan kopplad till strategin som kommundirektören ansvarar för att följa upp. På det sättet är styrsystemet ett viktigt dialogverktyg i kommunens styrprocesser.

”Med start 2016 har politiken valt ut folkhälsa, och därigenom våld i nära relationer, som ett horisontellt perspektiv för staden där samtliga förvaltningar fått uppdraget att ta fram gemensamma aktiviteter i en stadsgemensam handlingsplan. Handlingsplanen följs upp i stadsdirektörens ledningsgrupp. Det underlättar en diskussion kring området med alla förvaltningschefer. [...]”

Folkhälsstrateg

De i undersökningen som har kvinnofrid i sitt styrsystem lyfter också upp att det är en utmaning att hitta indikatorer med lämpliga mätetal som kan säga något om vad som leder till bra resultat och god kvalitet för målgrupperna (mer om detta återfinns i del 2 och utvecklingsområde 2). Respondenterna påpekar att det är viktigt att målen och delmålen är tidsatta och tydliga. Uppföljningen kan med fördel göras med korta tidsperspektiv, exempelvis kvartalsvis. Detta gynnar att aktiviteter kommer igång. Även sannolikheten att förväntat resultat uppnås ökar.

Samordnare och strategier

”Kvinnofridssamordnare”, ”VIN-samordnare”²⁰, ”kvinnofridsstrateg”, ”familjefridssamordnare”, ”folkhälsostrateg”, ”jämsköldhetsstrateg”, ”VIN-strateg”... Befattningarna benämns olika och är placerade i olika delar av de undersökta

Not. 20. ”VIN” är en förkortning för ”Våld i nära relationer”.

kommunernas organisationer, men alla kan enas om att de behövs och är avgörande för att samordna och utveckla ett framgångsrikt arbete för våldsutsatta i kommunen. Det är en relativt ny yrkesroll som är under utveckling vad gäller innehåll och form. Gemensamt för dessa funktioner är att de systematiskt och kontinuerligt samordnar och arbetar med strategiska frågor, på strategisk till skillnad från operativ nivå. Vissa kan också ha en del mer operativa arbetsuppgifter såsom handledning av kollegor eller utbildning, och vissa arbetar ibland själva under del av arbetstid med att ge stöd och hjälp till våldsutsatta. Precis som specialistverksamheter är dessa samordnare och strateger en av nyckelfunktionerna vid utveckling av organisatoriska flöden, metoder, insatser och/eller kommunövergripande förhållningssätt, samverkansavtal, rutiner och handlingsplaner. De är en stor resurs för förtroendevalda och chefer som vill utveckla verksamheten:

”Det är ju inte bara att hon har haft idéer, utan hon har drivit fram projekt och sökt medel för att testa olika metoder och starta upp verksamheter. [...] Hon har även haft rätt personer som kan utföra arbetet, hon har tänkt igenom allt. På det sättet är hon taktisk, vilket är bra för organisationen och bra för medborgarna.”

Förvaltningschef

I samma kommun har personen som en gång hade titeln ”kvinnofridssamordnare” nu istället titeln ”enhetschef” för en specialistverksamhet med flera anställda.

De flesta av de som intervjuats lyfter upp samordnarens och strategers långsiktigt viktiga funktion för att integrera arbetet i ordinarie strukturer. Rollen handlar ofta om ett kunnigt, tålmodigt och tråget stretande under långa och frustrerande processer. I många år kan det ha varit ett ensamt och tufft uppdrag:

”Jag har jobbat med kvinnofridsfrågor sedan 1985, men varit väldigt ensam i arbetet. Sedan kom lagändringen 2007, och då fick vi ju till ett ’ska’ och kunde söka projektmedel för att bygga upp en specialistverksamhet mot våld. Och då gjorde jag den största framgången i det här arbetet genom att anställa en utvecklingsledare. [...] Vi har ett otroligt bra samarbete. Det är så superjobbigt att jobba med våld, man blir så invaderad. Då ska man inte vara ensam, då ska man ha resurser. Jag försöker se till att utvecklingsledaren har resurser, numera ser jag det som min viktigaste roll. I dag förverkligar hon många av mina idéer.”

Planeringssekreterare

Arbetet för kvinnofrid bedrivs numera också på kommunövergripande nivå, vilket framgår bland de undersökta kommunerna och i samrådsgruppen som varit delaktig i arbetet med denna rapport. Ibland ingår det i folkhälsostrategernas och/eller jämställdhetsstrategernas uppdrag, eller så finns en särskild strateg som enbart arbetar mot våld i nära relationer. Samtidigt finns ofta en samordnare på socialförvaltningsnivå (eller motsvarande) med en del mer operativa samordningsuppgifter. I dessa fall har tydlighet i roller och ansvar varit viktigt att klargöra:

”Det här är en gyllene organisation på det viset med en folkhälsosamordnare som har pejl på organisationen uppåt och inåt. [...] Visserligen gör vi jättemycket jobb tillsammans – organiserar, pratar och håller på med handlingsplaner – men vi får också ro att kunna arbeta i det direkta klientarbetet utan att samtidigt behöva uppvakta politiker om mer resurser. Och det är ’gyllene’ – för om vi ska ta hand om de våldsutsatta kan vi inte tänka organisatoriskt samtidigt, då kvävs vi av det, det tar jättemycket kraft. Nu behöver vi inte fajtas för varenda utbildning längre. Vi jobbar på olika nivåer, fast med samma sak.”

Socialsekreterare

Det som också är tydligt i undersökningen är att funktionen som samordnare eller strateg till stor del kan vara ett ”osynligt” jobb som handlar om att få andra att göra saker bättre, att underlätta och driva på processer, utbilda, samordna, vara innovatör, facilitatör eller ”möjliggörare” för utvecklingsarbetet. Det är också nästan alltid långa utvecklingsprocesser som omfattar flera år och arbetet bedrivs ofta som ett teamwork där många är delaktiga. Det finns alltid mer att göra, fler steg att ta och en samordnare eller strateg får sällan känslan av att ”gå i mål”.

Utveckling från person till funktion

Ur ett historiskt perspektiv har engagerade och drivna personer varit avgörande för kvinnofridsarbetets utveckling. I många år genom de ideella kvinnojourernas aktiva arbete och på senare år också genom ”eldsjälar” inom kommuner, landsting, regioner och statliga myndigheter. Samtliga dessa personers kunnande och engagemang är, och har varit, avgörande både för våldsutsatta och den pågående professionaliseringen på kvinnofridsområdet.

Detta är något som framgår också i de undersökta kommunerna.

I stort sett alla framhåller att utan dessa engagerade personer skulle väldigt lite samhällsförändring skett över huvud taget. Men samtidigt är det en mycket sårbar lösning, både för organisationen och för ”eldsjälarna” själva.

Verksamheten riskerar att bli beroende av person, med korta tillfälliga satsningar, och hanteras som en sidofråga. Flera beskriver därför ett medvetet arbete för att bygga in funktionen i den befintliga organisationsstrukturen, för att arbetet ska bli långsiktigt hållbart. Flera respondenter som gjort detta tycker sig se en genomgripande stabiliserande effekt i hela verksamheten.

Framgångsfaktor 4: Samverkan med andra samhällsaktörer

I samtliga av de undersökta kommunerna framhålls en strukturerad operativ samverkan inom och mellan kommuner, med hälso- och sjukvård, tandvård, polis, kriminalvård, åklagare, kvinnojourer och brottsofferjourer som en viktig beståndsdel i ett framgångsrikt arbete.

Klargör roller, ansvar och befogenheter

I Socialstyrelsens *Föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer* finns reglerat att socialnämnden ska samverka i syfte att samordna sina egna insatser så att de inte motverkar varandra. Socialnämnden ska också samverka externt med andra verksamheter, myndigheter och organisationer som berörs för att skapa förutsättningar för att samordna insatserna från de olika aktörerna så att de inte motverkar varandra.²¹

Genom en väl upparbetad och strukturerad samverkan kan myndigheter tillsammans och så tidigt som möjligt fånga upp våldsutsatta samt skapa en skyddsmur kring den våldsutsatta gentemot förövaren. I den praktiska samverkan handlar det bland annat om att klargöra roller, ansvar och befogenheter på respektive myndighet, landsting, kommun och frivillighetsorganisation. Detta bidrar till en ökad samsyn kring vilket stöd respektive myndighet har ansvar för och stärker i bästa fall utformningen av stöd, skydd och behandling till våldsutsatta kvinnor och barn. Samverkan ger också mervärden i enskilda ärenden utifrån upparbetade personliga kontakter och relationer mellan yrkesverksamma.

”Man knyter kontakter, det är framför allt bra att veta vilka som jobbar med det här området vid de olika myndigheterna. [...] Är det en ny kurator på sjukhuset är det jätteviktigt att hon vet vem hon ska kontakta när det kommer in en sönderslagen kvinna.”

Kvinnofridssamordnare

Not. 21. SOSFS 2014:4, 3 kap § 8-11.

Samverkan sker i dag i viss utsträckning genom formella (skriftliga politiskt beslutade avtal) och informella avtal (kortare eller längre operativt fungerande samverkan utan skriftliga politiska beslut). Flera av kommunerna som ingår i studien samverkar med andra kommuner och myndigheter för att gemensamt finansiera exempelvis jourboende, kriscentrum eller utbildning.

Samverkansgrupper kan bestå av yrkesverksamma från den egna specialistverksamheten, polisen, kriminalvården, åklagaren, mödravården, barnavården, ungdomsmottagningen, barn- och ungdomspsykiatri (BUP), vuxenpsykiatri, skolhälsoenheten, brottsofferjourer och kvinno-/tjejjour. Det är vanligt att samverkansmöten sker kontinuerligt en till två gånger per termin.

I en kommun samarbetar specialistverksamheten mot våld i nära relationer exempelvis med ungdomsmottagningen om en samtalsgrupp för våldsutsatta tjejer mellan 16 och 23 år. De har också regelbundna träffar med advokater för att utbyta kunskap och information. Sedan en längre tid har man även en muntlig överenskommelse med polisen.

”Det innebär att två av [handläggarna från specialistverksamheten] sitter på polishuset tre förmiddagar i veckan. Tanken med det är att snabbt fånga upp alla ärenden som kommer in till polisen, att informera om kriscentrum och erbjuda behandling. [...] När ett ärende kommer in ringer [handläggaren från specialistverksamheten] upp den våldsutsatta och säger: ’Jag vet att det här har hänt’. Många som sedan kommer till Kriscentrum säger att de aldrig hade kommit utan det telefonsamtalet. [...] Med våldsutövare är det betydligt svårare. Vissa poliser har varit tveksamma till att släppa in [handläggaren från specialistverksamheten] i arresten, medan andra tycker att det är helt okej. Just nu har vi sökt och beviljats särskilda medel för att utvärdera det här samarbetet med polisen.”

Kvinnofridsamordnare

I en annan kommun ansvarar och driver kommunen ett skyddat boende i en intressant samverkansform med ideella krafter. Socialtjänsten har det övergripande ansvaret för personal, lokaler, driftkvalitet och verksamhetskostnader, men en ideell kvinnojour finns knuten till boendet.

”Det är ett kommunalt jourboende med anställda på kontorstid, men de ideella finns som stöd till de boende på kvällar och helger när personalen går hem. [...] De ideella har inget uppdrag som utförare, de finns där som stöd till de boende. Dessutom bidrar de med att arrangera läger och andra aktiviteter för våldsutsatta.”

Kvinnofridsamordnare

Framgångsfaktor 5: Nationellt stöd

Kommunerna i undersökningen anser att de senaste årens nationella stöd och stimulans har varit nödvändig för att skapa förutsättningar att driva och utveckla det operativa och det strategiska arbetet mot våld i nära relationer i kommunerna. Allt ifrån regeringens handlingsplaner och satsningar mot mäns våld mot kvinnor, våld i samkönade relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, till olika myndigheters handböcker, vägledningar och kompetensutvecklingsstöd nämns som betydelsefullt. Dock efterfrågas en ökad samordning hos och mellan myndigheter och inom Regeringskansliet så att nationella satsningar sker med ett helhetsperspektiv och är bättre samordnade vad gäller innehåll och utformning. De statliga myndigheternas arbete kan ibland vara tidsbegränsat till ett specifikt regeringsuppdrag, vilket innebär att kommuner, landsting och regioner inte har lika stora möjligheter att få råd, stöd och vägledning efter det att ett regeringsuppdrag har avslutats. Det är ett stort problem att satsningar inte permanentas och blir en hållbar beståndsdel i det ordinarie arbetet – på alla samhällsnivåer. Det är en viktig framtidsfråga att kompetens och framgångsrika arbetssätt byggs in i myndigheter på ett permanent sätt, så att arbetet inte blir projektbaserat, personberoende och ohållbart över tid. För att ett fortsatt utvecklingsarbete ska ske behövs kontinuitet och långsiktiga satsningar och resurser, också på nationell nivå.

Arbetet mot våld i nära relationer i kommunerna har över tid utvecklats via projekt som många gånger har finansierats av statliga utvecklingsmedel. Dessa utvecklingsmedel har varit och är viktiga för kommunerna och har varit avgörande för att starta flera av de numera permanentade verksamheterna hos flera. Men utvecklingsmedlen har varit och är kortsiktiga och kommuner i studien efterfrågar långsiktiga medel.

SKL:s ställningstagande är att kvaliteten måste fortsätta att höjas så att alla våldsutsatta får det stöd och den hjälp de är i behov av. Detta kräver resurstillförsel till en mängd berörda samhällsaktörer och arenor. Det är ett faktum att befintlig lagstiftning och föreskrifter på området införts utan att kommuner, landsting och regioner tillförts permanenta resurser i ramanslaget i enlighet med finansieringsprincipen. I del 2 återkommer frågan om långsiktig och full finansiering för kvinnofridsarbetet som ett utvecklingsområde.

Trollhättan som gott exempel

Av alla framgångsfaktorer som framkommit i den här undersökningen är Trollhättans stad bärare av samtliga. Sedan flera år har politikerna på bred front prioriterat frågan och det finns inskrivet i kommunens övergripande styrdokument, kallat mål- och resursplan. Staden har ett kommunstyrelseutsett utskott för social hållbarhet som på övergripande nivå samordnar folkhälsofrågorna och därigenom frågor kring våld i nära relationer. Även i folkhälsorådet, som är Trollhättans stads samverkansorgan för folkhälsofrågor, är arbetet för kvinnofrid och mot våld i nära relationer prioriterat.

I arbetsmarknads- och socialförvaltningen finns det operativa arbetet bestående av samtalsmottagningar för utsatta och för våldsutövare, samt skyddat boende för våldsutsatta kvinnor och medföljande barn. Dessa delar ingår i en enhet som heter enheten mot våld i nära relationer där också Barnhuset²² ingår. Enheten mot våld i nära relationer har åtta anställda, delar lokaler med Barnhuset och har sin bas i polishuset.²³ Det finns interna stödprocesser och en tydlig struktur för samordning som beskrivs nedan. Samverkan sker med externa parter.

Förvaltningen har också tagit fram en handlingsplan för kvinnofrid och mot våld i nära relationer. Denna handlingsplan är gemensam för hela arbetsmarknads- och socialförvaltningen och utgår från Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter²⁴. I handlingsplanen står det bland annat att alla enheter ska screena för våld vid nybesök och att kunskap om våld i nära relationer ska finnas med vid introduktionen för nyanställda samt i kompetensutvecklingsplanen för förvaltningen. Handlingsplanen följs upp varje år och uppdateras. I förvaltningens kvalitetsledningssystem finns även en rapport över kvalitetsarbetet gällande våld i nära relationer. I förvaltningens årshjul är november månad en "VIN-månad" då alla enheter ska gå igenom rutiner, kompetens, behov mm. inom området våld i nära relationer.

De respondenter som ingår i undersökningen – politiker, chefer och tjänstemän – är eniga om att den positiva utvecklingen till stor del beror på den uttalade politiska viljan i kombination med ett engagerat och kompetent arbete på tjänstemannanivå, tydliga rutiner och mandat samt erfarna och kunskapsbärande ideella krafter.

Not. 22. Barnhuset är en verksamhet med syftet att genom samverkan tillförsäkra barn som misstänks vara utsatta för brott rättstrygghet, gott bemötande och stöd samt vid behov omgående kris- och behandlingsinsatser. I Trollhättans stad ingår fem samverkande myndigheter i Barnhuset; socialtjänst, polismyndighet, åklagarmyndighet och hälso- och sjukvården.

Not. 23. Uppagningsområdet för verksamheterna består av cirka 100 000 invånare i kommunerna Trollhättan, Vänersborg och Lilla Edet.

Not. 24. SOSFS 2014:4.

Närmare om Trollhättans VIN-organisation

Trollhättans stad och arbetsmarknads- och socialförvaltningen har en särskild permanentad metod för samverkan. Den kallas "VIN-organisation" och består av styrgrupp, arbetsgrupp, samrådsgrupp och VIN-grupp. En medarbetare är ansvarig för att samordna.

Styrgruppen består av chefen för enheten mot våld i nära relationer, chefen från mottagningsgruppen samt samordnaren. *Styrgruppen* möts två gånger per termin och fattar beslut om inriktning på arbetet, analyserar och bereder arbetsgruppens framtagna rutiner som sedan antas i förvaltningens ledningsgrupp. Representanterna i styrgruppen ska också vara ett bollplank och ett stöd till samordnaren.

Arbetsgruppen har representanter från försörjningsstöd, utredningsgruppen barn- och unga, integration, familjerätten, beroendestöd samt mottagningsgruppen. *Arbetsgruppen* har möten kontinuerligt och har till uppgift att ta fram förvaltningsgemensamma rutiner och metoder, uppjobba samverkan med externa parter samt hantera förvaltningsövergripande frågor gällande våld i nära relationer.

Samrådsgruppen består av representanter från samtliga verksamhetsområden inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen och möts i ärendesamråd en gång per vecka. Även akuta samråd kan inkallas. Här möts handläggare, som är eller kan tänkas bli aktuella i ett ärende samt vid behov klient. Beslut tas om vem som gör vad, när och hur utifrån samordnad individuell plan (SIP), och uppföljningstid bokas.

VIN-gruppen består av representanter från socialtjänstens olika verksamhetsområden och möts en gång i månaden. Utöver information och kunskapsutbyte samt genomgång av rutiner tas även övergripande frågor gällande arbetet mot våld i nära relationer upp.

Samordnarens roll är att samordna VIN-arbetet i förvaltningen, bland annat genom att sammankalla och leda samråds- och arbetsgruppen samt att implementera förändringsarbete i organisationen. Samordnaren ger också stöd i det operativa utredningsarbetet samt vid hot- och riskbedömningar.

I *handläggningsrutinen* ingår: exempel på screeningfrågor, checklista för bedömning om situationen är akut eller inte, uppdatering av skyddade personuppgifter, risk- och hotbilda-bedömningsmall, utredningsmallar (utifrån våld i nära relationer, kap 11 § 1, socialtjänstlagen), samordnad individuell plan (SIP), uppföljningsrutin, utvärderingsmall samt statistikföring. Rutiner för hantering av skyddade personuppgifter samt rutin för skolgång för barn som bor med sina mammor på skyddat boende är också framtagna samt rutiner för hämtning av personliga saker i det egna hemmet.

Verksamheten ser till hela familjen utifrån våldsutsatta, våldsutövare samt barn som bevittnat våld. Barn – den grupp som är mest utsatt och ofta är i beroendeställning – får samlad hjälp och stöd genom Barnahus som samlar flera myndigheter och har specialistkompetens.

Trollhättans stad har också tagit fram en handbok i arbetet mot hedersrelaterat våld: *Handbok i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck – Rutiner för skolans och socialtjänstens personal.*²⁵

Not. 25. G. Holmgren och I. Lundberg, 2009, tredje upplagan.

Fortsatt utveckling av kvinnofridsarbetet

Arbetet för kvinnofrid och mot våld i nära relationer är, som tidigare har beskrivits, i ett paradigmskifte då samhällets aktörer allt mer tar och utkrävs ansvar, får nya roller och ett tydligare uppdrag. Trots ett aktivt arbete i flera kommuner kvarstår en mängd utmaningar. Ett delsyfte med denna rapport har därför varit att också identifiera framtida utvecklingsområden för ett kvalitativt och hållbart kommunalt kvinnofridsarbete. Här redogörs för sex utvecklingsbehov som ett flertal av kommunerna i undersökningen har betonat.

1. Satsa på våldsförebyggande arbete
2. Utveckla sätt att mäta kvalitet och resultat
3. Verksamheter för våldsutövare
4. Full finansiering och förtydligade krav
5. Förbättra rättsväsendets hantering av kvinnofridsärenden
6. Lyft in kvinnofridskunskap i grundutbildningar

Utvecklingsområde 1: Satsa på våldsförebyggande arbete

Samtliga respondenter i undersökningen betonar vikten av, och viljan till, ett ökat och utvecklat våldsförebyggande arbete. Arbetet mot våld i nära relationer består för närvarande och för de allra flesta främst av reaktiva insatser, det vill säga ett ingripande när våld redan är ett faktum. Detta är absolut också ett våldsförebyggande arbete, men det kan inte vara *det enda* våldsförebyggande arbetet om samhället vill stoppa våldet och förhindra att det uppkommer. Att uppnå visionen om kvinnofrid kräver mer – det kräver tidigt våldsförebyggande

insatser.²⁶ Det kan handla om arbete med fokus på att förändra normer kring maskulinitet, makt och våld och insatser som riktar sig till den breda allmänheten, till avgränsade geografiska områden, till en viss åldersgrupp eller till ett visst kön.

Få kommuner har dock i dagsläget särskilda sådana satsningar på primärpreventivt arbete, men två av kommunerna var under perioden för intervjustudien i färd med att inleda ett genusförändrande våldsförebyggande projekt med en ”hela-kommunen-ansats” med inspiration från Arvsfondsprojektet ”En kommun fri från våld” som pågår i Borås och Västerås 2015–2018.²⁷

Flera av respondenterna betonar vikten av att ha ett brett helhetsperspektiv i det framtida våldsförebyggande arbetet. Med det menas bland annat att genomföra våldsförebyggande insatser som spänner över många verksamhetsområden och sektorer, som kräver att många aktörer samverkar strukturerat. I detta arbete behöver många av kommunens förvaltningar vara involverade, inte bara socialförvaltningen. Ett steg på vägen är att arbetet för kvinnofrid och mot våld i nära relationer ska finnas med som en naturlig del i kommunens övergripande jämställdhets- och folkhälsoarbete.

Ett viktigt våldsförebyggande arbete är att tidigt upptäcka personer som är våldsutsatta eller våldsbenägna. För kommunen handlar det om att vara uppmärksam och agera i de verksamheter där barn och vuxna invånare till vardags befinner sig såsom förskola, skola, fritidsverksamhet och socialtjänst.

Kommunala bostadsbolag och till exempel fastighetsskötare och störningsjourer är andra som kan ha en viktig roll att spela i tidig upptäckt av våld. Även som arbetsgivare kan kommunen utveckla sitt arbete med upptäckt och exempelvis ta fram handlingsplaner för hur man bör agera när någon på arbetsplatsen är utsatt för våld eller när man misstänker att någon är en våldsutövare. Ett annat våldsförebyggande arbete kan vara kommunal bostadsplanering då många våldsutsatta riskerar att bli hemlösa och därför har svårt att komma vidare till ett liv fritt från våld.

SKL anser att staten i framtiden behöver avsätta resurser för våldsförebyggande arbete och forskning kring detsamma.²⁸ SKL har sedan många år prioriterat frågan om primärprevention och har ett kongressuppdrag att verka för ett ökat fokus på våldsförebyggande arbete. Bland annat gav SKL ut en kunskapsöversikt kallad *Våldsförebyggande arbete med män 2011*.²⁹ Under

Not. 26. Vilket ofta kallas universellt våldsförebyggande eller primärpreventivt arbete.

Not. 27. I projektet ingår de våldsförebyggande programmen Mentors in Violence Prevention (MVP) och Bringing in the Bystander (BITB) som har importerats, översatts, testats och anpassats till svensk kontext av organisationen Män för Jämställdhet. Läs mer på <http://www.ffv.me/en-kommun-fri-fran-vald/> (hämtad 2016-03-10)

Not. 28. SKL:s positionspapper ”För kvinnofrid – mot våld i nära relationer” (2013).

2016 kommer SKL att kartlägga vilka kommunala och landstingskommunala verksamheter som idag arbetar våldsförebyggande med inriktning på män och maskulinitet. Detta görs inom ramen för SKL:s överenskommelse med regeringen om att stärka jämställdhetsarbetet med fokus på män, pojkar och maskulinitetsfrågor.

Kartläggningen planeras att publiceras under hösten 2016.

Utvecklingsområde 2: Utveckla sätt att mäta kvalitet och resultat

Vad kännetecknar egentligen kommunalt kvinnofridsarbete med hög kvalitet? Hur vet vi att ett arbetssätt är framgångsrikt utifrån målgruppernas behov? Hur vet vi vilka insatser och metoder som ger bäst effekt för våldsutsatta och våldsutövare, så att de kan leva ett gott liv fritt från våld?

Det finns få resultat- och kvalitetsmått och anpassade verktyg för systematisk uppföljning på kvinnofridsområdet generellt. Det finns även behov av fortsatt forskning om och utveckling av verksamma metoder för att på bästa sätt ge stöd och hjälp till våldsutsatta och våldsutövare.

Ofta är det svårt att få ut statistik ur kommunernas verksamhetssystem och få system är särskilt anpassade och utformade just för dokumentation och uppföljning av stöd och insatser till våldsutsatta och våldsutövare.

Många av kommunerna i undersökningen påpekar att det är en utmaning att hitta sätt att mäta kvalitet och resultat. Det är en försvårande faktor när mål och indikatorer för området ska införlivas i det kommunövergripande styrsystemet. Det medför också självklart en utmaning när man vill kvalitetsutveckla verksamheten.

Kommuninvånarens, eller brukarens, upplevelse är ett centralt mått på kvalitet, särskilt när andra utfalls- och kvalitetsmått saknas.³⁰ Flera kommuner lyfte också upp brukarundersökningar som en viktig del i framtidens arbete med att mäta kvalitet, även om få av de undersökta kommunerna genomförde en sådan i dagsläget.³¹ Vissa kommuner använde sig istället av uppföljning i enskilda ärenden som ett sätt att utvärdera verksamheten. Några uttryckte en viss oro över att det kan vara extra känsligt att vända sig till våldsutsatta och fråga dem om vad de tycker, medan andra såg det som en självklarhet att även våldsutsatta ska tillfrågas.

Not. 29. Eriksson, M., Berg, L. & Wallqvist, A. (2011) Våldsförebyggande arbete med män. En kunskapsöversikt. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.

Not. 30. Se till exempel Health Navigator, Öppna jämförelser av socialtjänsten - på brukarens villkor? (2014).

Not. 31. 13 procent av kommunerna uppgav i *ÖJ Brottsoffer 2014* att de använt brukarundersökningar för att utveckla verksamheten.

ÖJ Brottsoffer saknar, som tidigare beskrivits, helt resultatindikatorer i nuläget. Istället bygger *ÖJ Brottsoffer* på struktur- och processindikatorer, vilket enbart fångar förutsättningar för att nå god kvalitet. Således finns vissa begränsningar i användbarheten av *ÖJ Brottsoffer* som ett verktyg för att analysera, följa och utveckla socialtjänstens verksamheter på lokal nivå, vilket blev tydligt i intervjuerna med de undersökta kommunernas representanter.

Hur kommunerna i undersökningen använde *ÖJ Brottsoffer* i sin verksamhetsutveckling varierade stort. Vissa använde inte resultaten av *ÖJ Brottsoffer* alls, några visste inte vem i organisationen som hade svarat på *ÖJ*-enkäten och andra ifrågasatte om enkätsvaren från den egna kommunen verkligen stämde överens med verkligheten. En gissning som flera av de intervjuade samt samrådsgruppen uttryckt är att ju mer kunskap man har om frågorna och verksamheten, desto större insikt har man om vad som faktiskt finns och inte finns i kommunen. Ett sanningsenligt svar från dessa kommuner kan kanske visa ett medelmåttigt resultat i *ÖJ Brottsoffer* fastän kvinnofridsarbetet har kommit långt. Och omvänt, att ju mindre kunskap den har som besvarar enkäten, desto större är sannolikheten att denne slentrianmässigt ”bockar för” att kommunen har det som efterfrågas. Ett högt resultat i *ÖJ Brottsoffer* behöver därmed inte alls alltid betyda att kommunen har ett högkvalitativt kvinnofridsarbete, och ett medelmåttigt resultat i *ÖJ Brottsoffer* behöver inte betyda att verksamheten är medelmåttig.

Vissa kommuner använde resultatet i *ÖJ Brottsoffer* mer strukturerat i sin verksamhetsutveckling och för dem var det ett av flera sätt att belysa förutsättningar för god kvalitet inom socialtjänsten. Ett exempel på det var en kommun som analyserade resultatet noggrant med fokus på några områden som de ansåg vara mer relevanta och prioriterade. Resultatet bidrog till att belysa vad som behövde utvecklas i den egna organisationen för att stärka kvaliteten i verksamheten.

En annan av de undersökta kommunerna gjorde en gedigen genomlysning och analys av sina årliga resultat med en tydlig målsättning att ”hamna i topp” och uppfylla samtliga indikatorer i kommande års *ÖJ Brottsoffer*. I den kommunen var också jämförelser med andra kommuner viktigt, både för tjänstemän, chefer och förtroendevald.

I väntan på och som kunskapsunderlag för att utveckla och förbättra socialtjänstens verksamhetssystem så att de stödjer och underlättar systematisk uppföljning, finns behov av alternativa IT-stöd/verktyg för uppföljning.

Socialstyrelsen har utvecklat verktyg för systematisk uppföljning, bland annat inom kvinnofridsområdet (kallat SUV), liksom en rapport³² och webbutbildning till stöd för systematisk uppföljning. IT-verktyget har utvecklats tillsammans med sju verksamheter och planeras bli tillgängligt för användning i kommunerna under våren 2016. Verktyget laddas ner från Socialstyrelsen och används ungefär som en webbenkät för att registrera uppgifter i enskilda ärenden före, under och efter insats. Uppgifterna kan sedan sammanställas och analyseras såväl för en enskild brukare, som för samtliga brukare eller grupper av brukare. Det är frivilligt att använda verktyget och kommunerna kan själva välja vilka uppgifter de vill registrera av dem som finns tillgängliga i verktyget. Även webbutbildningen med handledning och ett förenklat verktyg för systematisk uppföljning, som kan användas inom alla socialtjänstens områden, kommer att lanseras av Socialstyrelsen under våren 2016.

Utvecklingsområde 3: Verksamheter för våldsutövare

Verksamheter som arbetar med våldsutövare växer och utvecklas och det finns ett starkt intresse och engagemang för arbetet. Samtliga kommuner i undersökningen påpekar att verksamheter för män som utövar våld i nära relationer är viktiga, men inte alla har sådana och flera påpekar att det är ett framtida utvecklingsområde. Det är något kommunerna lyfte även i SKL:s kartläggning *Utveckling pågår 2009*.

Rent operativt handlar arbetet om att upptäcka, bedöma och förmå våldsutövare att sluta använda våld. Det är ett viktigt men svårt och krävande arbete, vilket många som arbetar med våldsutövare påpekar. Som professionell behöver man gå in med empati och möta våldsutövaren som person, samtidigt som det är oerhört viktigt att i första hand ställa sig på den våldsutsattas sida och se till att hennes säkerhet sätts i första rummet. Utifrån de våldsutsattas perspektiv kan en kvalitativ och grundlig kartläggning, liksom en risk- och säkerhetsbedömning vara livsavgörande. En komplicerande faktor i arbetet är också att många män som utövar våld inte är motiverade att söka stöd och hjälp för sitt beteende.³³

SKL vill se ett ökat fokus på arbete med våldsutövare.³⁴ Det är få våldsutövare som döms och i många fall är straffen för ringa för att Kriminalvårdens behandlingsprogram ska sättas in. Det är därför av central betydelse för våldsutsatta

Not. 32. Socialstyrelsen (2014) Systematisk uppföljning - beskrivning och exempel.

Not. 33. För mer om arbete med våldsutövare, se till exempel SOU 2015:55 Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, kapitel 5.

Not. 34. SKL:s positionspapper "För kvinnofrid - mot våld i nära relationer" (2013).

att insatser riktade till våldsutövare byggs upp även på annat håll. SKL vill dock påpeka att det idag inte finns någon generell skyldighet för kommuner, landsting eller regioner att ge insatser och stöd till våldsutövare.³⁵

Det finns i dagsläget oklarheter om vem som egentligen ska ha ansvar för att ge insatser och stöd till våldsutövare, förutom de som är dömda till påföljd och som därmed är Kriminalvårdens ansvar. SKL anser att det krävs ytterligare utredning om lämpligheten i att uppgifter och skyldigheter eventuellt läggs på kommunerna eller landstingen i detta avseende. En sådan utredning bör också fokusera på vilka huvudmän som idag arbetar med frågan och eventuella gränsdragningsproblem som kan förekomma. Frågor som bör besvaras är exempelvis: vilka typer av metoder och behandlingar är aktuella för våldsutövare, vilken evidensbaserad kunskap finns om detta, vilken kompetens behövs, finns den hos kommuner/landstingen eller är det lämpligare att annan huvudman tar ansvar för gruppen? Om en förtydligad skyldighet för kommuner, landsting eller regioner att ge insatser och stöd till våldsutövare ska införas så måste finansieringsprincipen tillämpas fullt ut.

Utvecklingsområde 4: Full finansiering och förtydligade krav

I SKL:s undersökning blir det tydligt att kvinnofridsarbetet under de senaste tio åren har varit mycket kostnadsdrivande för kommunerna. Verksamheterna har i många fall, så som beskrivits i del 1, utvecklats expansivt för att på bästa sätt ge stöd och hjälp till våldsutsatta och deras barn. Till exempel har lokaler, personalresurser och utbildningsinsatser utökats.

En sak som framgår i flera intervjuer är hur kämpigt arbetet kan vara periodvis, något som t.ex. kan handla om avsaknad av prioritet för frågan hos politiker och chefer. Men det beror också på att ambitionshöjningen och de ökade kraven på kvinnofridsområdet efter lagändring och införandet av föreskrifter inte har finansierats fullt ut av staten genom en höjning av kommunernas ramanslag i enlighet med finansieringsprincipen. I utredningen som låg till grund för lagändringen 2007 i 5 kap. 11§ socialtjänstlagen, nämns att kommunerna kommer att behöva ett permanent tillskott i det generella statsbidraget.

Not. 35. Insatser till våldsutövare kan endast kopplas till biståndsbestämmelsen i 4 kap. 1 § SoL och i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) finns ett allmänt råd om att erbjuda insatser till våldsutövande föräldrar (eller andra våldsutövande vuxna som bor tillsammans med barn) med utgångspunkt i barnets behov.

Utredningen föreslog att en analys och beräkningar skulle utföras efter ett par år, men någon sådan uppföljning har ännu inte gjorts.³⁶ Detta är under all kritik, anser SKL.

SKL:s starka uppmaning till regeringen är att fördjupat analysera de sammantagna ekonomiska konsekvenserna för kommunerna, landstingen och regionerna efter lagändringen i socialtjänstlagen år 2007 och införandet av föreskrifter 2014.³⁷ Det kan med fördel göras i samband med utredningen som planeras för att se över socialtjänstlagen som helhet.

SKL vill också påpeka att staten genom att ratificera Istanbulkonventionen³⁸ har förbundit sig att vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att brottsoffer har tillgång till en hälso- och sjukvård och socialtjänst som har tillräckliga resurser och personal som är utbildad för att hjälpa brottsoffer och kan hänvisa dem till lämpliga tjänster. Det är något som kvarstår för staten att göra.

Samtliga undersökta kommuner menar att de kan tillgodose våldsutsattas behov av akut boende som är anpassat efter deras individuella behov. SKL vill dock påpeka att det i dagens lagstiftning inte finns någon tydligt definierad placeringsform som kallas ”skyddat boende”. Det finns därför inte heller en lagstadgad skyldighet för kommunerna att ansvara för och erbjuda en sådan insats.³⁹ För att kommunerna ska kunna åläggas ett ansvar för insatsen skyddat boende krävs en författningsändring med tillämpning av finansieringsprincipen.

Även vad gäller skyddat boende finns åtaganden i Istanbulkonventionens artikel 23 som rör att staten ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att tillhandahålla lämpliga och lättillgängliga skyddade boenden i tillräckligt antal så att brottsoffren ska vara trygga.

Not. 36. Se SOU 2006:65 ”Att ta ansvar för sina insatser – Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor” och Prop. 2006/07:38.

Not. 37. SKL:s positionspapper ”För kvinnofrid – mot våld i nära relationer” (2013).

Not. 38. Europarådets konvention om förebyggande och bekämpande av våld mot kvinnor och våld i hemmet, Europarådets fördragsserie nr 210 (2011).

Not. 39. I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) finns en föreskrift (i 7 kap 2§) om att vid behov erbjuda stöd och hjälp i form av lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar den våldsutsattas behov av skydd med utgångspunkt i utredningen och riskbedömningen. Därutöver finns ett allmänt råd om att insatsen ”skyddat boende” bör ha tillräcklig bemanning och tillräckliga skyddsanordningar för att kunna erbjuda skydd mot hot, våld och andra övergrepp.

Utvecklingsområde 5: Förbättra rättsväsendets hantering

I de flesta av de undersökta kommunerna finns en bra samverkan och samarbete med rättsväsendets aktörer, men samtidigt angav flera att det är ett utvecklingsområde.

SKL anser att rättsväsendets hantering av kvinnofridsärenden, rättsprocessen från polisanmälan till åtal och verkställande av dom, behöver förbättras, göras snabbare, mer tydlig och konsekvent. SKL vill påtala att juridiken inom området många gånger har kommit längre än tillämpningen. Exempelvis kan allvarliga situationer uppstå där tingsrätten kan gå rakt emot familjerättens rekommendation för vårdnad, boende och umgänge. Ena handen utfärdar kontaktförbud medan den andra handen dömer till gemensam vårdnad och umgänge för våldsutövaren. SKL anser att breda satsningar på att utbilda åklagare, domare och nämndemän i våldets mekanismer samt hur barn påverkas av att uppleva våld behöver göras. Det är barns rätt att slippa träffa en våldsam förälder. Det är inte självklart i domstolarna idag trots lagutrymme som medger ett sådant beslut. Detsamma gäller möjligheten att flytta den våldsutövande istället för den våldsutsatta från den gemensamma bostaden. Ett välfungerande rättssystem med välgrundade domar och beslut grundade på bästa tillgängliga kunskap är väsentligt för att motivera våldsutsatta att lämna en förövare och göra en polisanmälan. SKL anser att rättsväsendet ska förbättra sitt arbete med dessa ärenden, i samverkan med andra aktörer som polis, familjerätt och övrig socialtjänst.

Utvecklingsområde 6: Lyft in kvinnofridskunskap i grundutbildningar

Som nämns under framgångsfaktor 1 i undersökningen är det upp till arbetsgivarna att fylla nytexaminerades kunskapsluckor inom området mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Detta eftersom grundutbildningar på universitets- och högskolenivå som leder till yrken där man har kontakt med våldsutsatta kvinnor, barn som utsätts för våld i hemmet eller våldsutövare ofta saknar obligatoriska kurser i dessa ämnen.

SKL anser att kunskap om kvinnofrid och våld i nära relationer ska ingå som en del av grundutbudet på utbildningar på gymnasienivå, universitet och högskolor för yrken där man kommer i kontakt med våldsutsatta och våldsutövare. Det rör utbildningar för till exempel poliser, socionomer, lärare, läkare, tandläkare, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, präster och jurister.

Konkreta idéer och tips för ett hållbart och kvalitativt kvinnofridsarbete

I analysen av SKL:s undersökning framgår det tydligt att hållbarhet och långsiktighet har varit en bristvara på kvinnofridsområdet under många år, och att en strukturerad och kommunövergripande organisation med tydliga mål och resurser är en väg framåt mot ökad hållbarhet och kvalitet. Tydligt fördelade roller och ansvar mellan centrala funktioner är också en viktig aspekt.

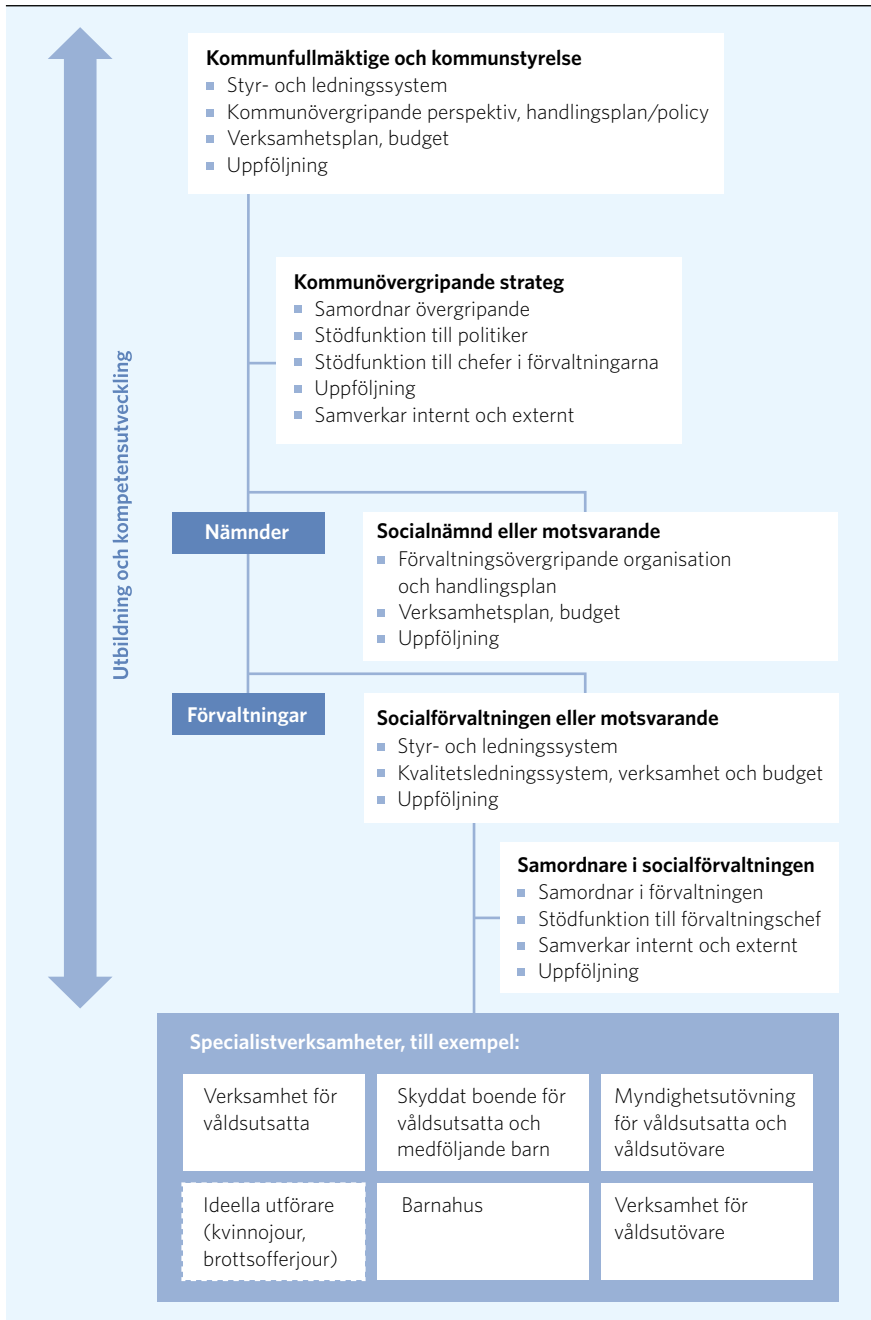
Denna avslutande del av rapporten är tänkt att fungera som en ”verktygs-låda” med konkreta tips på hur yrkesroller och organisation kan utvecklas och syftar till att inspirera det framtida arbetet på kvinnofridsområdet.

På nästa sida presenteras en modell som ger en schematisk bild av hur en kvinnofridsorganisation kan utvecklas och verka i kommunens ordinarie strukturer på kommunövergripande och operativ nivå. Modellen bygger på de framgångsfaktorer som framkommit i undersökningen såväl som analys och synpunkter från samrådsgruppen med lång erfarenhet av och expertis på kvinnofridsområdet. Modellen syftar till att inspirera kommuners organisatoriska utveckling på kvinnofridsområdet och ska läsas utifrån varje kommuns lokala förutsättningar.

Det modellen bland annat förtjänstfullt kan visa är på vilka nivåer som arbetet för kvinnofrid och mot våld i nära relationer kan pågå, vilka funktioner och nivåer som bör vara involverade och var ansvaret för olika uppdrag kan förläggas.

Därefter följer ett antal konkreta förslag på vilka arbetsuppgifter som kan åligga respektive funktion i modellen. Förhoppningen är att det ska kunna inspirera och/eller fungera som avstamp för vidare diskussioner av utvecklingen på kvinnofridsområdet inom den egna kommunen.

FIGUR 1. Organisationsmodell för en kommuns arbete för kvinnofrid och mot våld i nära relationer: vilka funktioner och nivåer som bör vara involverade och var ansvaret för olika uppdrag inom verksamhetsområdet kan förläggas

Förtroendevald – detta kan du göra

- › Utifrån din position ansvara för att upprätta mål, budget, samt strategi- och handlingsplan för arbetet mot våld i nära relationer.
- › Ansvara för att mål, budget, samt strategi- och handlingsplan följs upp.
- › Efterfråga uppföljning och redovisning av resultat.
- › I kommunstyrelse/kommunfullmäktige/nämnd driva och besluta att våld i nära relationer ska ingå i kommunens ordinarie styr- och ledningssystem.
- › I kommunstyrelse/kommunfullmäktige/nämnd driva och besluta vilket kommunövergripande perspektiv på kvinnofridsfrågan som ska gälla i kommunen.

Som tidigare beskrivits i denna rapport är det av stor vikt att arbetet mot våld i nära relationer ges legitimitet kommunövergripande och på alla nivåer i organisationen. Vissa kommuner väljer exempelvis att prioritera arbetet mot våld i nära relationer i det kommunövergripande jämställdhets- och/eller folkhälsoarbetet. En tydlig struktur med mål, budget, samt handlings- och strategiplan är ett sätt att undvika att området bedrivs ”vid sidan av”.

Uppföljningar kan med fördel ske kontinuerligt under året.

Kommunövergripande strateg – detta kan du göra

Stötta politiker i att:

- › upprätta en kommunövergripande strategi- och handlingsplan, liksom andra typer av vägledande och standardiserade dokument på kvinnofridsområdet.
- › bereda vad som kan ingå i det kommunövergripande styr- och ledningssystemet.

Stötta förvaltningschefer i att:

- › implementera den kommunövergripande strategin på kvinnofridsområdet via mål, indikatorer samt aktiviteter i styr- och ledningssystem.

Ha en samordnande funktion för:

- › kommunövergripande arbetsgrupper,
- › resultatuppföljningar från de olika förvaltningarna,
- › kommunövergripande utbildningar för politiker, förvaltningsledningar, övriga chefer inom förvaltningarna samt operativa tjänstemän.

Samverka:

- › internt med operativa tjänstemän/handläggare som har specialkompetens i arbetet mot våld i nära relationer.
- › externt med verksamma/expertter inom området på berörda myndigheter och ideella aktörer.

En politisk prioritering av arbetet mot våld i nära relationer är avgörande för att den kommunövergripande strategien ska kunna utföra ett effektivt och hållbart arbete.

I undersökningen framkom att samverkan är en central del i det kommunövergripande arbetet. Här har den kunskapsbärande och kommunövergripande strategien en viktig uppgift.

Extern samverkan är viktigt för att utveckla kvinnofridsarbetet. En kommunövergripande strateg kan driva frågan i den egna organisationen och samverka med andra berörda externa parter.

Förvaltningschef generellt – detta kan du göra

- › Gör en analys av i vilka sammanhang förvaltningen har kontakt med våldsutsatta kvinnor, barn som utsätts för våld i hemmet eller våldsutövare och på vilket sätt förvaltningen inom sitt ansvarsområde bör arbeta för att bidra till kvinnofrid, förbättrad tidig upptäckt och snabbt stöd och hjälp till dessa målgrupper.
- › Gör en inventering över vilka behov av utveckling, kompetens och resurser som finns i verksamheten.
- › Anpassa kommunövergripande mål, strategi- och handlingsplan samt aktiviteter i styr- och ledningssystemet i den egna förvaltningen i samarbete med ansvarig strateg.

För en framtida utveckling av arbetet mot våld i nära relationer kan en väg att gå vara att fler nämnder och förvaltningar har en särskilt ansvarig samordnare som lyfter frågor om våld.

Framtida arenor där arbetet med tidig upptäckt av våldsutsatthet kan utvecklas är de platser där såväl våldsutsatta barn och vuxna som våldsutövare befinner sig dagligen eller regelbundet, såsom förskola, skola, fritidsverksamhet, vårdcentraler, tandvård, mödravårdscentral, barnavårdscentral, ungdomsmottagningar och idrottsföreningar. Kommunala bostadsbolag och till exempel fastighetsskötare och störningsjourer är en annan arena som kan ha en viktig roll att spela i tidig upptäckt av våld. Personal och aktiva där kan behöva stöd och utbildning för att kunna hantera dessa frågor. En kommunövergripande utbildning samt kompetensstöd inom kvinnofridsområdet kan därför vara av stor betydelse.

Förvaltningschef för socialtjänsten – detta kan du göra

- › Anpassa kommunövergripande mål, strategi- och handlingsplan samt aktiviteter i styr- och ledningssystemet i den egna förvaltningen i samarbete med ansvarig strateg.
- › Planera för en långsiktig organisation på kvinnofridsområdet i samarbete med ansvarig strateg.
- › Ansvara för uppföljning av budget, mål, indikatorer, aktiviteter samt probleminventering.
- › Ge ansvarig samordnare tydligt mandat och en tydlig arbetsbeskrivning.
- › Samverka med andra förvaltningschefer för att prioritera arbetet mot våld i nära relationer i verksamheten samt effektivisera den interna samordningen på kvinnofridsområdet.

Förvaltningschefen har mycket att vinna på att ta del av den kompetens som finns hos strateg och samordnare. Tillsammans kan förvaltningschef och strateger/samordnare finna arbetssätt för att implementera de övergripande målen på kvinnofridsområdet i förvaltningen.

Planerade projekt bör vara långsiktiga och fokusera på att utveckla organisation, kompetens, arbetssätt och metoder.

Samordnare i socialförvaltningen – detta kan du göra

Stötta förvaltningschefen i att:

- › ta fram en handlingsplan för arbetet mot våld i nära relationer på förvaltningen/för socialtjänsten,
- › ta fram vägledande och standardiserade dokument och metoder i det operativa arbetet på förvaltningen,
- › planera för en långsiktig organisation på kvinnofridsområdet.

Ha en samordnande funktion för:

- › implementering av förvaltningens mål, indikatorer samt aktiviteter i styr- och ledningssystem,
- › implementering av vägledande och standardiserade dokument och metoder på kvinnofridsområdet,
- › förvaltningens styrgrupp, samrådsgrupp samt arbetsgrupp för arbetet mot våld i nära relationer,
- › extern samverkan med berörda myndigheter och ideella organisationer i enskilda ärenden.

Ansvara:

- › för att ta fram och sammanställa förvaltningens resultat på området till den kontinuerliga uppföljningen i nämnden och förvaltningen,
- › för att skapa rutiner och metoder för intern samordning utifrån kartläggningar och brukarundersökningar.

Stötta områdeschefer/enhetschefer inom socialförvaltningen i att:

- › ta fram lokala rutiner för respektive område/enhet,
- › ta fram material för introduktion för nyanställda,
- › vara ett konsultativt stöd till enhetschefer/teamledare inom våld i nära relationer.

En kvinnofridssamordnare fungerar främst som ”spindel i nätet” inom socialförvaltningen och i ansvarsområdet kan ingå att vara handledare åt kollegor på en eller flera enheter.

Utöver att bedriva ett systematiskt och kontinuerligt arbete för kunskapsöverföring är samordnaren en viktig bärare av kvinnofridsfrågan för att höja dess legitimitet och status inom socialtjänsten, och i vissa fall även inom andra förvaltningar i kommunen samt hos externa myndigheter och ideella organisationer.

I SKL:s undersökning framkom att ett framgångsrikt sätt att driva arbetet mot våld i nära relationer på förvaltningsnivå är att samordnaren i samråd med förvaltningschefen bygger upp den interna kvinnofridsorganisationen. Denna kan exempelvis bestå av en styrgrupp, en arbetsgrupp och en samordningsgrupp. Kvinnofridssamordnaren har en samordnande funktion och ansvarar för att grupperna har en tydlig roll- och ansvarsfördelning.

Styrgruppen beslutar om arbetssätt, rutiner och metoder. Arbetsgruppen implementerar arbetssätt, rutiner och metoder och arbetar operativt.

Samordningsgruppen samverkar med representanter från berörda enheter – internt och/eller externt – i enskilda ärenden.

Samordnaren kan också själv eller tillsammans med andra ansvara för att specialister utbildas på samtliga enheter och att specialisterna vid behov har återkommande samordningsmöten.

Få stöd genom SKL:s kvinnofridsnätverk

SKL:s kvinnofridsnätverk är till för centrala kontaktpersoner som arbetar för kvinnofrid och mot våld i nära relationer inom kommuner, landsting och regioner. Nätverket syftar till att erbjuda medlemmarna erfarenhets- och kunskapsutbyte och ökad samordning i kvinnofridsarbetet. Medlemmarna i nätverket har möjlighet att löpande samverka, utbyta tips och idéer och få aktuell kvinnofridsinformation i ett webbforum och inbjuds till träffar två gånger per år. För SKL är nätverket ett sätt att upprätthålla en kontinuerlig medlemsdialog för att på bästa sätt fånga in medlemmarnas behov och tillvarata deras intressen.

För mer information om hur du blir medlem i nätverket, gå in på SKL:s webbplats www.skl.se/kvinnofrid

Beskrivning av metod och urval

Strategiskt urval

Det strategiska urvalet av åtta kommuner⁴⁰ med höga resultat i *ÖJ Brottsoffer 2015* gick till på följande vis:

Resultatet av *ÖJ Brottsoffer 2015* sammanställdes i en rankingslista där de med högst resultat, dvs. flest ja-svar (flest önskvärda, ”gröna”, resultat i *ÖJ Brottsoffer 2015*), hamnade överst. Den kommun som placerades på första plats var den som hade flest ja-svar, därefter i fallande skala. De tjugo kommuner som hamnade på topp i *ÖJ Brottsoffer 2015* utgjorde grunden för urvalet. Därefter gjordes en strategisk analys av dessa kommuner – dels utifrån kommunstorlek och geografisk spridning från norra till södra Sverige, dels utifrån deras ranking i *Unizons kvinnofridsbarometer 2015*⁴¹.

Tre kommuner fanns i topp 20 i *ÖJ brottsoffer 2015* och topp 10 i *Unizons kvinnofridsbarometer 2015* och de blev självklara i urvalet. Resterande fem kommuner valdes ut strategiskt utifrån spridning geografiskt och storleksmässigt.

Det strategiska urvalet syftade till att fånga in en mångfald och täcka in olikheter i förutsättningar och verksamheter, även om bara åtta kommuner valdes ut. Det är dock viktigt att påpeka att i och med att det handlar om en kvalitativ undersökning så görs inga anspråk på att ge en representativ bild av hur alla landets kommuner arbetar. Snarare har fokus varit att visa på goda exempel som kan vara till konkret stöd för enskilda kommuner när de utvecklar och förbättrar sitt arbete mot våld i nära relationer.

Not. 40. De kommuner som har intervjuats är Trollhättan stad, Lund, Ronneby, Höganäs, Göteborg/stadsdelen Askim-Högbo-Frölunda, Nykvarn, Tyresö och Skellefteå. I bilaga 3 återfinns dessa åtta kommuners resultat i *ÖJ brottsoffer 2015*, såväl som deras ranking i *Unizons kvinnofridsbarometer 2015*.

Not. 41. Unizon (2015) *Kvinnofridsbarometern 2015*. En undersökning av kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. April 2015. Stockholm: Unizon.

Semistrukturerade intervjuer

Semistrukturerade intervjuer med tematiska frågeområden genomfördes. Det är ett kvalitativt tillvägagångssätt som innebär att intervjuaren har ett antal på förhand bestämda teman att avhandla, men förhåller sig fritt till den på förhand utvecklade intervjuguiden i syfte att fånga upp fria resonemang från intervjupersonen. Det innebär att intervjupersonerna i viss utsträckning själva fick styra i vilken ordning olika saker kom upp under intervjutillfället.

Fokus för intervjuerna var att kring varje tematiskt frågeområde ringa in:

- › Beskrivning av arbetet
- › Prioritet
- › Utveckling över tid
- › Stabilitet och hållbarhet
- › Kvalitet
- › Bakomliggande faktorer för en framgångsrik utveckling
- › Några särskilda strukturer/händelser/personer som varit utmärkande för utvecklingen
- › Förbättrings-/utvecklingsbehov för framtiden

Intervjuguiden samt kort information om undersökningens syfte skickades via mejl några dagar innan varje intervju, se bilaga 2. Samtliga intervjuer spelades in och användes vid bearbetningen av materialet som en form av ”minnesanteckningar”. Ur inspelningen av intervjuerna hämtades citat. Citaten har i vissa fall omformulerats något för att det ska bli enklare för läsaren att förstå dem.

Samtliga kommuner har fått ta del av utkast till rapporten och har haft möjlighet att inkomma med eventuella synpunkter, korrigeringar och kompletteringar.

Respondenterna fick veta att deltagande kommuner och personer kommer att anonymiseras så att inga direkta uppgifter ska gå att koppla till en särskild kommun eller person. I annat fall behöver särskild tillåtelse inhämtas för att till exempel namnge en kommun som ett gott exempel.

Samrådsgruppens funktion

Inför intervjuundersökningen och i analysarbetet har SKL tagit hjälp av en samrådsgrupp med experter som har lång erfarenhet av och djup kunskap om kvinnofridsarbete i kommuner. Deras bidrag till analys och skrivarbete har varit av stor vikt.

BILAGA 2

Intervjuguide

Denna bilaga innehåller den information och den intervjuguide som skickades ut till samtliga respondenter inför intervjuerna.

Presentation av undersökningen som SKL genomför

Huvudsyfte med studien är att få kunskap om de faktorer som varit viktiga för kommuner med framgångsrikt kvinnofridsarbete (som de redovisas i *ÖJ Brottsoffer 2015*). Ett annat syfte är att utifrån studiens resultat synliggöra framgångsfaktorer och identifiera viktiga steg för att utveckla området kvinnofrid/våld i nära relationer.

Studien ska användas av verksamhetsföreträdare i sitt förbättringsarbete och beräknas vara färdig i början av 2016. Målgruppen är chefer och politiker.

Övergripande frågor som ska belysas är exempelvis:

- › Vad främjar varaktig kvalitet inom kvinnofridsområdet?
- › Vilka är de framgångsfaktorer som kommunerna själva kan identifiera?
- › Vad kännetecknar kommuner med bra övergripande resultat i *ÖJ Brottsoffer 2015*?
- › Vilka verksamheter är viktiga för att utsatta för våld i nära relationer ska söka samt få stöd för att komma ur våldet?

Intervjuguide

Kommun:

Kommunens placering Öppna jämförelser 2015:

Kvinnofridsbarometern 2015 plats:

Bakgrundsfakta om respondenten:

Namn:

Titel:

Beskriv din roll och ditt ansvarsområde i kommunen, hur många år du arbetat med området:

1. Politiken. Beskriv vilken roll politiken spelar för området kvinnofrid/våld i nära relationer i er kommun?
2. Organisering. Hur är kvinnofridsområdet/våld i nära relationer organiserat i er kommun?
 - a. Vad finns?
 - b. Kapacitet? Till exempel att möta våldsutsattas behov samt särskilt utsatta grupper?
3. Samarbete/samverkan. Hur samarbetar/samverkar ni med andra på området? Till exempel:
 - a. Kommuner och regionala nätverk/stödstrukturer/internt nätverk (till exempel Kommunförbund, FoU-enheter)?
 - b. Internt mellan förvaltningarna?
 - c. Sjukvården, polis, lokala brottsofferjourer, kriminalvården, kvinnojourer, mansmottagningar, andra?
 - d. Finns samverkansavtal med några av de ovannämnda aktörerna? Länsövergripande samverkansavtal, så som samordnad individuell plan för vuxna och barn som utsätts för eller bevittnar våld?
4. Kompetensutveckling. Hur har ni gått tillväga för att utbilda och kompetensutveckla kommunens personal på området?
 - a. Hur arbetar ni med att rekrytera, behålla och kompetensutveckla personal inom området?
5. Verksamhetsstyrning och uppföljning. Hur har ni arbetat med verksamhetsstyrning, budget, mål och uppföljning för området?
 - a. Finns budget och mål för området?
 - b. Finns området med som ett mål i ert ledningssystem, om ja beskriv hur, vilka indikatorer med mera?
 - c. Går det att följa hur kostnaderna för kvinnofridsverksamhet har utvecklats under de senaste 2-4 åren, beskriv hur? (Till exempel efter införandet av föreskrifterna, bestämmelsen om utredning av alla barn som bevittnat våld.)
 - d. Hur arbetar ni med uppföljning av verksamhetens resultat på området?
 - e. Har arbetet utvärderats?
 - f. Gör ni egna brukarundersökningar eller har ni utfört sådana? Hur har ni i så fall använt brukarnas uppfattning för att utveckla verksamheten?
 - g. Hur arbetar ni med att analysera framtida behov för att kunna anpassa er egen verksamhet?

6. Kvinnofridsarbetet i praktiken. Beskriv en klients (barn, vuxna) process i er kommun från upptäckt av våldsutsatthet till att personen får adekvat stöd?
 - a. Vilka möjliga ingångar finns?
 - b. Hur många våldsutsatta i kommunen söker hjälp/aktualiseras?
 - c. Hur många våldsutövare i kommunen söker hjälp?
 - d. Vilka är de viktigaste insatserna i er kommun som leder till att utsatta för våld i nära relationer vänder sig till er för att söka hjälp?
 - e. Vilka är de viktigaste insatserna som ni tillhandahåller i er kommun som leder till att utsatta för våld i nära relationer får det stöd de behöver för att komma ur våldet?
 - f. Kan ni följa de personer som söker hjälp och vilka insatser de fått?
 - g. Arbetar ni med systematisk uppföljning av insatser?
7. Verksamhetsutveckling och stöd.
 - a. På vilket sätt använder kommunen ÖJ Brottsoffer i sin verksamhetsuppföljning och planering?
 - b. Har du någon nytta av SKL:s arbete med kvinnofridsfrågan? Har du några särskilda synpunkter eller önskemål avseende SKL:s arbete?
 - c. Har du någon nytta av nationella myndigheters stöd, till exempel Länsstyrelsens utvecklingsledare, Socialstyrelsen, NCK, Länsstyrelsen i Östergötland?
8. Avslutningsvis och sammanfattningsvis, vilka framgångsfaktorer kan du identifiera?
 - a. Är det något som vi inte frågat om eller som du inte nämnt som du vill tillägga?
9. Är det möjligt vid behov att eventuellt ställa kompletterande frågor, antingen via mejl eller telefon?
10. Material och dokumentation. Är det möjligt att via mejl eller på annat sätt få ta del av följande material i förekommande fall:
 - a. Handlingsplan
 - b. Rutiner
 - c. Samarbetsavtal för extern samverkan
 - d. Överenskommelser
 - e. Verksamhetsplan
 - f. Målgruppsanpassad information både på webb och skriftligt
 - g. Statistik från verksamhetssystem
 - h. Kartläggningar
 - i. Brukarundersökningar
 - j. Utvärdering av någon del i kvinnofridsarbetet
 - k. Rutin för att säkra skolgången för barn i skyddat boende?

Fakta om urvalskommunerna

I denna bilaga beskrivs översiktligt de åtta kommuner som ingår i undersökningen vad gäller storlek, resultat i *ÖJ Brottsoffer 2015* och *Unizons kvinnofridsbarometer 2015*. Dessa har valts ut genom ett strategiskt urvalssätt som beskrivs i bilaga 1.

Förklaring färg och numrering:

- Grön cell / 2 = Ja
- Röd cell / 0 = Nej
- Gul cell / 1 = Delvis

Befolkningsgrupp utifrån antal kommuninvånare:

1. 0 – 14 999 kommuninvånare
2. 15 000 – 29 999 kommuninvånare
3. 30 000 – 69 999 kommuninvånare
4. 70 000 – 199 999 kommuninvånare
5. 200 000 invånare eller fler kommuninvånare

TABELL 1. Urvalskommunernas resultat i Öppna Jämförelser - Stöd till brottsoffer 2015 samt i Unizons Kvinnofridsbarometer 2015

Tabell 1, sida 1, del 1				
	Göteborg, Askim, Frölunda, Högsbo	Höganäs	Lund	Nykvarn
Befolkningsgrupp	5	2	4	1
Område i Sverige	Västra	Södra	Södra	Mellersta
Antal Ja-svar i ÖJ Brottsoffer 2015 (max 60)	53	44	47	45
Ranking i Unizons kvinnofridsbarometer 2015 (1-200)	saknas	87	saknas	74
Använder standardiserad bedömningsmetod	2	2	2	0
Individuell uppföljning av insatser till våldsutsatta vuxna	2	2	1	2
Individuell uppföljning av insatser till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	2	2	1	2
Systematisk uppföljning av insatser till våldsutsatta vuxna	0	0	0	0
Systematisk uppföljning av insatser till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	0	0	0	2
Kartläggning av omfattningen av våld mot vuxna	2	2	2	0
Verksamhetssystem med uppgifter om antalet våldsutsatta vuxna som fått insatser	2	2	2	0
Verksamhetssystem med uppgifter om antalet våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld som fått insatser	2	2	2	2
Verksamhetssystem med uppgifter om antalet vuxna som utövade våld som fått insatser	0	2	2	2
Använder brukarnas uppfattning för att utveckla verksamheten	2	2	2	0
Kompetensutveckling om våld i nära relationer till handläggare som utreder våldsärenden	2	0	2	2

TABELL 1. Fortsättning

Tabell 1, sida 1, del 2				
	Ronneby	Skellefteå	Trollhättan	Tyresö
Befolkningsgrupp	2	4	3	3
Område i Sverige	Sydöstra	Norra	Mellersta/ Västra	Mellersta
Antal Ja-svar i <i>ÖJ Brottsoffer 2015</i> (max 60)	43	47	53	49
Ranking i <i>Unizons kvinnofridsbarometer 2015</i> (1-200)	1	4	6	46
Använder standardiserad bedömningsmetod	2	2	2	2
Individuell uppföljning av insatser till våldsutsatta vuxna	2	1	2	1
Individuell uppföljning av insatser till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	2	1	2	2
Systematisk uppföljning av insatser till våldsutsatta vuxna	0	0	2	0
Systematisk uppföljning av insatser till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	0	0	0	0
Kartläggning av omfattningen av våld mot vuxna	2	2	2	0
Verksamhetssystem med uppgifter om antalet våldsutsatta vuxna som fått insatser	2	2	2	2
Verksamhetssystem med uppgifter om antalet våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld som fått insatser	2	2	2	0
Verksamhetssystem med uppgifter om antalet vuxna som utövade våld som fått insatser	2	2	2	0
Använder brukarnas uppfattning för att utveckla verksamheten	0	2	2	2
Kompetensutveckling om våld i nära relationer till handläggare som utreder våldsärenden	2	2	2	2

TABELL 1. Fortsättning

Tabell 1, sida 2, del 1				
	Göteborg, Askim, Frölunda, Högsbo	Höganäs	Lund	Nykvarn
Ärendehandledning till handläggare som utreder våldsärenden	2	0	2	2
Aktuell samlad plan för kompetensutveckling för handläggare som utreder våldsärenden	0	0	2	0
Aktuell rutin för att säkra skolgången för barn i skyddat boende	0	0	0	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom ekonomiskt bistånd	2	2	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom sociala barn och ungdomsvården	2	2	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom familjerätten	2	2	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom missbruks och beroendeverksamheten	2	2	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom socialpsykiatri	2	2	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom LSS-verksamheten	2	2	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom äldreomsorgen	2	0	2	2
Stödsamtal till våldsutsatta vuxna	2	2	2	2
Stödsamtal till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	2	2	2	2
Stödsamtal till vuxna som utövade våld	2	2	2	2
Skyddat boende till våldsutsatta kvinnor	2	2	2	2
Skyddat boende till våldsutsatta män	2	2	2	0
Skyddat boende till våldsutsatta kvinnor med missbruks och beroendeproblem	2	0	2	2

TABELL 1. Fortsättning

Tabell 1, sida 2, del 2				
	Ronneby	Skellefteå	Trollhättan	Tyresö
Ärendehandledning till handläggare som utreder våldsärenden	2	2	2	2
Aktuell samlad plan för kompetensutveckling för handläggare som utreder våldsärenden	2	2	2	2
Aktuell rutin för att säkra skolgången för barn i skyddat boende	2	0	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom ekonomiskt bistånd	2	2	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom sociala barn och ungdomsvården	2	2	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom familjerätten	2	2	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom missbruks och beroendeverksamheten	2	2	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom socialpsykiatrin	2	2	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom LSS-verksamheten	2	0	2	2
Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom äldreomsorgen	0	2	2	2
Stödsamtal till våldsutsatta vuxna	2	2	2	2
Stödsamtal till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	2	2	2	2
Stödsamtal till vuxna som utövat våld	2	2	2	2
Skyddat boende till våldsutsatta kvinnor	2	2	2	2
Skyddat boende till våldsutsatta män	2	2	2	0
Skyddat boende till våldsutsatta kvinnor med missbruks och beroendeproblem	2	0	2	2

TABELL 1. Fortsättning

Tabell 1, sida 3, del 1				
	Göteborg, Askim, Frölunda, Högsbo	Höganäs	Lund	Nykvarn
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och ekonomiskt bistånd	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och sociala barn och ungdomsvården	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och familjerätten	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och missbruks och beroendeverksamheten	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och socialpsykiatri	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och LSS-verksamheten	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och äldreomsorgen	2	2	2	0
Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och ekonomiskt bistånd	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och familjerätten	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och missbruks och beroendeverksamheten	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och socialpsykiatri	2	2	2	2

TABELL 1. Fortsättning

Tabell 1, sida 3, del 2				
	Ronneby	Skellefteå	Trollhättan	Tyresö
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och ekonomiskt bistånd	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och sociala barn och ungdomsvården	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och familjerätten	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och missbruks och beroendeverksamheten	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och socialpsykiatri	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och LSS-verksamheten	2	0	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och äldreomsorgen	0	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och ekonomiskt bistånd	0	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och familjerätten	0	0	2	0
Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och missbruks och beroendeverksamheten	0	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och socialpsykiatri	0	0	2	0

TABELL 1. Fortsättning

Tabell 1, sida 4, del 1				
	Göteborg, Askim, Frölunda, Högsbo	Höganäs	Lund	Nykvarn
Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och verksamheten LSS/barn	2	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och verksamheten LSS/vuxna	2	2	0	0
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och polisen	2	0	2	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och vuxenpsykiatri	2	0	0	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och akutmottagningen	2	0	0	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och primärvården	2	0	0	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och ungdomsmottagningen	2	0	0	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och kvinnojouren	2	0	2	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och polisen	2	2	2	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och barn och ungdomspsykiatri (BUP)	2	2	2	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och skolan	2	2	2	2

TABELL 1. Fortsättning

Tabell 1, sida 4, del 2				
	Ronneby	Skellefteå	Trollhättan	Tyresö
Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och verksamheten LSS/barn	0	2	2	2
Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och verksamheten LSS/vuxna	0	0	0	0
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och polisen	2	2	2	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och vuxenpsykiatri	2	2	2	0
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och akutmottagningen	0	2	0	0
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och primärvården	0	2	0	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och ungdomsmottagningen	0	2	2	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och kvinnojouren	2	2	2	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och polisen	2	2	2	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och barn och ungdomspsykiatri (BUP)	2	2	2	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och skolan	2	2	2	2

TABELL 1. Fortsättning

Tabell 1, sida 5, del 1				
	Göteborg, Askim, Frölunda, Högsbo	Höganäs	Lund	Nykvarn
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och förskolan	2	2	2	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och Kriminalvården	2	2	2	0
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och Migrationsverket	2	2	2	2
Aktuell information om kommunens insatser till våldsutsatta kvinnor	2	2	2	2
Aktuell information om kommunens insatser till våldsutsatta män	2	0	2	0
Aktuell information om kommunens insatser till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	2	2	2	2
Aktuell information om kommunens insatser till kvinnor och män som utövade våld	2	0	2	0
Aktuell information på de vanligaste språken i kommunen	1	2	1	0
Aktuell information i talat format	2	2	0	0
Aktuell information i lättläst format	0	2	0	0
Social jourverksamhet	2	2	2	2

TABELL 1. Fortsättning

Tabell 1, sida 5, del 2				
	Ronneby	Skellefteå	Trollhättan	Tyresö
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och förskolan	2	2	2	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och Kriminalvården	0	0	0	2
Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och Migrationsverket	0	2	0	2
Aktuell information om kommunens insatser till våldsutsatta kvinnor	2	2	2	2
Aktuell information om kommunens insatser till våldsutsatta män	2	2	2	2
Aktuell information om kommunens insatser till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	2	2	2	2
Aktuell information om kommunens insatser till kvinnor och män som utövade våld	2	2	2	2
Aktuell information på de vanligaste språken i kommunen	2	0	1	2
Aktuell information i talat format	2	2	2	2
Aktuell information i lättläst format	2	2	2	2
Social jourverksamhet	0	2	2	2

BILAGA 4

Resultat i Öppna jämförelser 2015 – Stöd till brottsoffer för riket

TABELL 2. Resultat i ÖJ *Brottsoffer 2015*. Sammanställning av resultat för riket, andel ja-svar per indikator

Kvalitetsområde	Indikatorområde	Indikator	Andel ja-svar
Kunskapsbaserad verksamhet	Systematisk bedömning	Använder standardiserad bedömningsmetod	69 %
	Systematisk uppföljning	Individuell uppföljning av insatser till våldsutsatta vuxna	36 %
		Individuell uppföljning av insatser till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	55 %
		Systematisk uppföljning av insatser till våldsutsatta vuxna	6 %
		Systematisk uppföljning av insatser till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	6 %
	Kartläggning	Kartläggning av omfattningen av våld mot vuxna	48 %
	Verksamhetsstatistik	Verksamhetssystem med uppgifter om antalet våldsutsatta vuxna som fått insatser	56 %
		Verksamhetssystem med uppgifter om antalet våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld som fått insatser	59 %
		Verksamhetssystem med uppgifter om antalet vuxna som utövat våld som fått insatser	25 %
	Brukarmedverkan	Använder brukarnas uppfattning för att utveckla verksamheten	19 %
	Handläggarnas kompetens	Kompetensutveckling om våld i nära relationer till handläggare som utreder våldsärenden	75 %

TABELL 2. Fortsättning

Kvalitetsområde	Indikatorområde	Indikator	Andel ja-svar
		Ärendehandledning till handläggare som utreder våldsärenden	83 %
		Aktuell samlad plan för kompetensutveckling för handläggare som utreder våldsärenden	33 %
	Skolgång för barn i skyddat boende	Aktuell rutin för att säkra skolgången för barn i skyddat boende	17 %
Trygghet och säkerhet	Rutin vid indikation på våld	Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom ekonomiskt bistånd	54 %
		Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom sociala barn och ungdomsvården	54 %
		Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom familjerätten	51 %
		Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom missbruks och beroendeverksamheten	54 %
		Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom socialpsykiatrin	37 %
		Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom LSS-verksamheten	30 %
		Aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsatts för våld inom äldreomsorgen	30 %
	Insatser	Stödsamtal till våldsutsatta vuxna	81 %
		Stödsamtal till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	93 %
		Stödsamtal till vuxna som utövat våld	68 %
		Skyddat boende till våldsutsatta kvinnor	94 %
		Skyddat boende till våldsutsatta män	71 %
		Skyddat boende till våldsutsatta kvinnor med missbruks och beroendeproblem	75 %

TABELL 2. Fortsättning

Kvalitetsområde	Indikatorområde	Indikator	Andel ja-svar
Helhetssyn och samordning	Intern samordning i enskilda ärenden vuxna	Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och ekonomiskt bistånd	74 %
		Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och sociala barn och ungdomsvården	67 %
		Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och familjerätten	63 %
		Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och missbruks och beroendeverksamheten	69 %
		Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och socialpsykiatri	45 %
		Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och LSSverksamheten	36 %
		Aktuell rutin för intern samordning mellan utredning våldsutsatta vuxna och äldreomsorgen	30 %
	Intern samordning i enskilda ärenden barn	Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och ekonomiskt bistånd	61 %
		Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och familjerätten	69 %
		Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och missbruks och beroendeverksamheten	65 %
		Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och socialpsykiatri	43 %
		Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och verksamheten LSS/barn	43 %
		Aktuell rutin för intern samordning mellan sociala barn och ungdomsvården och verksamheten LSS/vuxna	35 %

TABELL 2. Fortsättning

Kvalitetsområde	Indikatorområde	Indikator	Andel ja-svar
	Extern samverkan i enskilda ärenden vuxna	Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och polisen	22 %
		Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och vuxen-psykiatri	14 %
		Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och akut-mottagningen	10 %
		Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och primärvården	15 %
		Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och ungdomsmottagningen	13 %
		Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan utredning våldsutsatta vuxna och kvinnojour	30 %
	Extern samverkan i enskilda ärenden barn	Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och polisen	50 %
		Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och barn och ungdomspsykiatri (BUP)	74 %
		Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och skolan	72 %
		Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och förskolan	72 %
		Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och Kriminalvården	6 %
		Aktuell överenskommelse om extern samverkan mellan sociala barn och ungdomsvården och Migrationsverket	17 %

TABELL 2. Fortsättning

Kvalitetsområde	Indikatorområde	Indikator	Andel ja-svar
Tillgänglighet	Information på kommunens webbplats	Aktuell information om kommunens insatser till våldsutsatta kvinnor	93 %
		Aktuell information om kommunens insatser till våldsutsatta män	80 %
		Aktuell information om kommunens insatser till våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld	87 %
		Aktuell information om kommunens insatser till kvinnor och män som utövad våld	62 %
		Aktuell information på de vanligaste språken i kommunen	28 %
		Aktuell information i talat format	45 %
		Aktuell information i lättläst format	24 %
	Tillgänglighet utanför kontorstid	Social jourverksamhet	72 %

Framgångsfaktorer i kvinnofridsarbetet

En undersökning av utvecklingen av arbetet mot våld i nära relationer i kommuner

Vad är framgångsfaktorer och framtida utvecklingsområden för ett hållbart kommunalt kvinnofridsarbete med hög kvalitet?

I denna rapport presenterar Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) en fördjupad analys av kvinnofridsarbetet i åtta kommuner som enligt resultatet i *Öppna jämförelser 2015 – Stöd till brottsoffer* lyckas bättre än andra.

Rapporten syftar till att ge stöd och inspiration till enskilda kommuner som vill utveckla och förbättra sitt arbete för kvinnofrid och mot våld i nära relationer. I den avslutande delen av rapporten finns konkreta tips på hur yrkesroller och organisation kan utvecklas på kvinnofridsområdet.

Beställ eller ladda ner på webbutik.skl.se

ISBN 978-91-7585-398-7

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Post: 118 82 Stockholm
Besök: Hornsgatan 20
Telefon: 08-452 70 00
www.skl.se